

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANABİLİM DALI

123126

TÜRKİYE PROFESYONEL FUTBOL I. SÜPER LİĞİ
2001-2002 FUTBOL SEZONU'NDA MÜSABAKA ORTAMINDA
SERGİLENEN SALDIRGAN DAVRANIŞLARIN
HANGİ FAKTÖRLERE BAĞLI OLARAK
DEĞİŞTİĞİNİN TESPİT EDİLMESİ

123126

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erman ÖNCÜ

KASIM- 2002
TRABZON

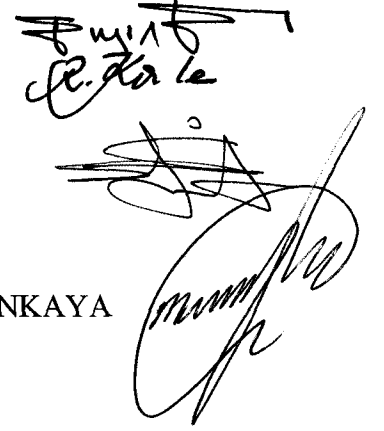
T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR
ANABİLİM DALI

TÜRKİYE PROFESYONEL FUTBOL I. SÜPER LİĞİ
2001-2002 FUTBOL SEZONU'NDA MÜSABAKA ORTAMINDA
SERGİLENEN SALDIRGAN DAVRANIŞLARIN
HANGİ FAKTÖRLERE BAĞLI OLARAK
DEĞİŞTİĞİNİN TESPİT EDİLMESİ

Erman ÖNCÜ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce
Bilim Uzmanı (Beden Eğitimi ve Spor)
Ünvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez'dir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih	: 11.11.2002
Tezin Sözlü Savunma Tarihi	: 29.11.2002
Tezin Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Engin ERŞEN
Jüri Üyesi	: Prof. Dr. Rasim KALE
Jüri Üyesi	: Yrd. Doç. Dr. Durmuş EKİZ
Enstitü Müdürü	: Prof. Dr. M. Alaaddin YALÇINKAYA

KASIM- 2002
TRABZON

0 SUNUŞ

0.1 Önsöz

Spor denilince çoğumuzun aklına, maalesef, futboldan başka bir şey gelmemektedir. Futbol, günümüzde o kadar geniş bir etki alanına sahip oldu ki; artık sportif bir branş olmaktan çıkıp bir sektör haline dönüştü. Dünyada ve ülkemizde çok geniş kitleleri etkisi altına alan, peşinden koşturan futbol; beraberinde hem olumlu hem de olumsuz bazı noktaları da gündeme getirmektedir.

Bu sektör içinde yer almayı becerebilen insanlar futbolun nimetlerinden olabildiğince yararlanmayı bilmişler, bazı şehirler ve hatta ülkeler için futbol; ekonomilerinin büyük bir bölümünü finanse eder duruma gelmiştir. Bunun yanında ülke gündeminin yoğun olduğu zamanlarda futbol, her zaman imdada yetişmiş belki de bazıları için can simidi olmuştur. Ancak diğer taraftan aynı futbol; yaralanmalara, sakatlanmalara, kavgalara, toplu direnişlere ve hatta ölümlere bile neden olmuştur. Öyle ki; bir futbol maçı yüzünden Honduras ve El Salvador ülkeleri birbirlerine savaş ilan etmişlerdir.

Geniş bir perspektiften bakıldığında futbolun, toplumları hem olumlu hem de olumsuz şekillerde etkilediği rahatça görülmektedir. Ancak bu spor dalının ‘insanları sağlıklı kılmak, sosyalleştirmek ve en önemlisi barışçıl duygularını güçlendirmek’ gibi özelliklere sahip olduğunun neden gündemlere pek fazla taşınmadığı da ayrı bir tartışma konusu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekonominin bir numaralı vazgeçilmez olduğu dünyamızda bu etkinin spora da yansısı o kadar da anormal bir durum değildir. Futbol artık insanlar için paraya kısa sürede ulaşmanın en kolay yolu olarak görülmektedir. Bu durumda, futbolun sahip olduğu cazibenin insanlara özellikle de eğitim seviyesi düşük olan insanlara futbolun asıl misyonunu unutturması hiç de zor olmamıştır. Oysa ki spor; insanın doğasında var olan saldırganlık güdüsünün boşaltılmasına imkan tanıyan bir olgudur. Ancak bırakın barışçıl bir şekilde boşalmayı, artık insanlar futbol sayesinde bu güdülerini kalıcı davranışlar haline dönüştürmeye başlamışlardır. Hepimiz duymuşuz ya da tanık olmuşuzdur: “Parçala onu!, ayaklarını eline ver!, öldür onu!”

gibi antrenörler ve seyirciler tarafından sarfedilen, sözde motivasyon amaçlı çirkin sözleri. Ve rakibine tekme atan, onun sakatlanmasına belki de sporu bırakmasına neden olan oyuncuların antrenörlerinden, yöneticilerinden ve taraftarlarından alkış aldığını. İşte futbol maalesef günümüzde bu boyutlarıyla da karşımızdadır ve bu durum her geçen gün daha da kötüye gitmektedir.

Şu an tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bu problem alanlarında çözüm önerileri üretmek amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Öncelikle spor psikolojisi alanı içerisinde ele alınması gereken bu problemin, diğer bilim dallarıyla da ilişkili olduğu gerçeğini gözardı etmeden geniş bir tabanda yürütülecek çalışmalarla çözüleceği düşünülmektedir.

Bu çalışma ile Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi’nde mücadele eden takımların müsabaka ortamında sergiledikleri saldırgan davranışların ne gibi faktörlere bağlı olarak değiştiği araştırıldı. Çalışma sonuçlarının bu problemin çözümü konusuna ışık tutması dileğiyle...

Yaptığım bu çalışmada, yardımlarını esirgemeyen başta danışmanım Sayın Yrd.Doç.Dr. Engin ERŞEN’e, Bölüm Başkanımız Sayın Prof.Dr. Rasim KALE’ye, Sayın Yrd.Doç.Dr. Durmuş EKİZ’e, Sayın Öğr.Gör.Dr. Hikmet YAZICI’ya, Sayın Arş.Gör.Hamit CİHAN’a, Sayın Öğr.Gör. Ali Kemal YILMAZ’a, Sayın Ali ŞENGÜN’e ve Sayın Metin ALBAYRAK’a teşekkürlerimi borç bilirim.

0.2 İçindekiler

	Sayfa Nr
0 SUNUŞ	III
0.1 Önsöz	III-IV
0.2 İçindekiler	V-VIII
0.3 Özet	IX
0.4 Summary	X
0.5 Tablolar Listesi	XI-XII
0.6 Grafikler Listesi	XIII-XIV
0.7 Kısaltmalar Listesi	XV
1 GİRİŞ	1-2
1.1 Problem	3
1.2 Amaç	3
1.3 Önem	4
1.4 Hipotezler	4-5
1.5 Varsayımlar	5-6
1.6 Sınırlılıklar	6
1.7 Tanımlar	6-8

2	GENEL BİLGİLER	9
2.1	Saldırganlık	9
2.1.1	Saldırganlıkla İlgili Tanımlar	9
2.1.2	Saldırganlığın Boyutu	10
2.1.3	Saldırganlık Kuramları	10
2.1.3.1	İçgüdü Kuramı	10-11
2.1.3.2	Biyolojik Kuram	11
2.1.3.3	Engellenme-Saldırganlık Kuramı	11
2.1.3.4	İpucu-Uyarılmışlık Kuramı	12
2.1.3.5	Sosyal Öğrenme Kuramı	12-13
2.2	Spor ve Saldırganlık	13
2.2.1	Sporda Saldırganlığın Tanımlanması	13
2.2.2	Sporda Görülen Saldırganlık Çeşitleri	13
2.2.2.1	Araçlı (Dolaylı) Saldırganlık	14
2.2.2.2	Temel (Direk) Saldırganlık	14
2.2.3	Sporda Saldırganlığın Yönü, Derecesi ve Zamanlaması	15
2.2.3.1	Sporda Saldırganlığın Yönü	15-16
2.2.3.2	Sporda Saldırganlığın Derecesi	16
2.2.3.3	Sporda Saldırganlığın Zamanlaması	16-17
2.2.4	Saldırganlığın Spor Dallarına Göre Yapılandırılması	17-18
2.2.5	Sporda Saldırganlığın Ortaya Çıkması	18-19

2.2.6 Sporda Saldırganlığın Ölçülmesi	20
2.2.6.1 Faul	20-22
2.2.6.2 Sarı Kart	22
2.2.6.3 Kırmızı Kart	22-23
3 MATERYAL VE METOT	24
3.1 Materyal	24
3.1.1 Denekler	24
3.1.2 Evren ve Örneklem	24
3.2 Metot	24
3.2.1 Gruplandırma	25-27
3.2.2 İstatistik	27
3.2.2.1 Ham Verilerin Toplanması	27
3.2.2.2 Verilerin İstatistiksel Analizi	28
4 BULGULAR	29
4.1 Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımlar	29-30
4.2 Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalar	30-32
4.3 Kazanan ve Kaybeden Takımlar	32-33
4.4 Müsabakaların I. ve II. Periyodu	34-35
4.5 Sezonun I. ve II. Periyodu	35-37

4.6 Sezon Sonu Başarı Durumuna Göre Ligi Üst, Orta ve Alt Sıralarda

Tamamlayan Takımlar37

4.6.1 Üst ve Orta Sıralardaki Takımlar37-39

4.6.2 Üst ve Alt Sıralardaki Takımlar39-40

4.6.3 Orta ve Alt Sıralardaki Takımlar41-42

5 TARTIŞMA43-48

6 SONUÇ VE ÖNERİLER49-51

YARARLANILAN KAYNAKLAR52-57

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

0.3 Özet

Bu çalışma; Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu'nda müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların hangi faktörlere bağlı olarak değiştiğinin tespit edilmesi amacı ile yapılmıştır.

Bu amaçla I. Süper Lig'de mücadele eden 18 takımın 2001-2002 Futbol Sezonu'nda oynamış oldukları toplam 306 müsabakanın detayları (skor, sarı ve kırmızı kart sayıları ve görüldükleri dakikalar, ev sahibi ve misafir takımlar) incelenmiş ve müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışlar arasında bazı faktörlere göre farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir.

Araştırma; sergilenen saldırgan davranışlar açısından kendi sahasında ve deplasmanda oynayan takımlar arasında, kazanan ve kaybeden takımlar arasında, müsabakaların I. ve II. periyodu arasında, sezonun I. ve II. periyodu arasında ve ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımlar arasında anlamlı bir farklılığın olduğu, beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalar arasında, ligi üst ve alt sıralarda tamamlayan takımlar ve ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığını göstermiştir.

0.4 Summary

The purpose of this study is to explore the issue of according to which factors aggressive behaviors shown in the field change during the games in the 2001-2002 Season of Turkish Professional Premier Division.

To serve this purpose, the statistics of 306 games played by the 18 teams of Turkish Premier Division in the 2001-2002 Season (scores, the number of yellow and red cards, the time of bookings during the game the distribution of cards between the home and visitor teams) are analysed. The analysis is made to see if there are differences among the aggressive behaviors in relation to some factors.

The research demonstrates that there is a meaningful difference in the followings; the level of aggressive behaviors between the home and the visitor teams, between the winning and the losing teams, between the top-ranking and mid-ranking teams in the standing, and between aggressive behaviors shown in the first half and second half of the games, between in the first period and second period of the season. The research also shows that there is no a meaningful difference between the level of aggression for the games ended in a tie and winner or defeated team, between the top-ranking and low-ranking teams, and between the mid-ranking and low-ranking teams in the standing.

0.5 Tablolar Listesi

<u>Tablo Nr</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr</u>
I	Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	29
II	Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	30
III	Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	31
IV	Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	31
V	Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	32
VI	Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	33
VII	Müسابakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	34
VIII	Müسابakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	35
IX	Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	36
X	Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	36

XI	Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	37
XII	Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	38
XIII	Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	39
XIV	Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	40
XV	Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler	41
XVI	Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler	42

0.6 Grafikler Listesi

<u>Grafik Nr</u>	<u>Grafiğin Adı</u>	<u>Sayfa Nr</u>
1	Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	29
2	Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	30
3	Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	31
4	Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	32
5	Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	33
6	Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	33
7	Müسابakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	34
8	Müسابakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	35
9	Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	36
10	Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	37

11	Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	38
12	Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	39
13	Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	40
14	Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	40
15	Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	41
16	Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü	42

0.7 Kısaltmalar Listesi

DOT	: Deplasmanda oynayan takımlar
et al (et alii)	: ‘ve diğerleri’ anlamında kullanılır.
KEOT	: Kendi evinde oynayan takımlar
LASTT	: Ligi alt sıralarda tamamlayan takımlar
LOSTT	: Ligi orta sıralarda tamamlayan takımlar
LÜSTT	: Ligi üst sıralarda tamamlayan takımlar
TFF	: Türkiye Futbol Federasyonu
TFFHGD	: Türkiye Faal Futbol Hakem ve Gözlemcileri Derneği

1 GİRİŞ

Sporun bugüne kadar yapılmış birçok tanımı vardır. Bunlardan ilki; sporun, belli bir disipline ve kurallara uyarak yöntemli çalışmalara dayanan, güç harcama ve mücadele yoluyla yapılan bir beden uğraşı olduğudur (DEMİRAY, 1998).

Başka bir tanıma göre ise, spor, insanların tek başına ya da toplu olarak fiziksel, psikolojik ve düşünsel yeteneklerini, önceden saptanmış bir düzen ve belli kurallar içinde geliştirip ortaya koymaya yönelik eylemlerinin tümüne denir (ÖZBEK, 1999).

Bu tanımlar ışığında, sporun bir takım fonksiyonları vardır. Bu fonksiyonlardan en belirgin olanı, sporun; genelde, ülkeleri ve insanları yakınlaştıracı, barışa katkı sağlayan özelliğidir. İstisnasız tüm spor tarihi kitapları eski Yunanda, olimpiyatlar sırasında savaşların kesildiğinden bahseder (TİRYAKİ, 2000).

Bugün spor faaliyetleri; milletlerin kültürel temas imkanlarını geliştiren, milletlerarası buhranları hafifletici, milletleri birbirine yaklaştıracı bir karakter kazanmıştır. Bununla beraber yaşadığımız çağda, spordan milletlerarası politikada siyasi etkiyi artırıcı bir propaganda aracı olarak da faydalanılmaktadır. Bazı sosyal bilimciler, bu bakımdan sporu bir “soğuk harp” aracı olarak da değerlendirmektedirler. Oysaki bilindiği gibi sporda istenmese bile bu soğuk harp çoğu zaman “sıcak harp” gibi şiddete dönüşmektedir. Sporda şiddet, kendisini oyun sahası içerisinde sporcuların birbirleri ile, hakem ile, seyirci ile ilişkilerinde gösterdiği gibi, zaman zaman oyun sahası dışında seyirciler arasında da göstermektedir (SAÇAKLI, 1994).

Genellikle sporun, spor yapan ve izleyenler üzerinde saldırgan davranışları ve gerginlikleri azaltıcı bir etkisi olduğu kabul edilmektedir. Hatta daha ötesinde spor yapanların spor etkinlikleri içerisinde saldırganlık eğilimlerini kontrol etmeyi öğrendikleri, bu yönüyle spor dışı yaşantılarında daha ölçülü oldukları öne sürülmektedir (A.Ü.A.Ö.F., 1993).

Bununla birlikte, birçok spor müsabakasında, özellikle de futbolda, saldırgan eylemlerin sayı ve şiddetinin arttığı gözlenmektedir (BAUMANN, 1994).

Sporun çeşitli dallarında özellikle takım sporlarında sporcuların saldırganlık eğilimlerini kurallar içerisinde kontrol edemedikleri görülmektedir. Bunun sonucu olarak

sporun özüne yakışmayan pek çok olumsuz olaylar ortaya çıkmaktadır. Hatta bu olayların ölümle sonuçlandığı bile gözlenmektedir (A.Ü.A.Ö.F., 1993).

Sportif şiddetin en yoğun olarak sergilendiği spor dalı ise hiç kuşkusuz futboldur. Diğer spor dallarına göre oldukça popüler olan ve çok geniş bir seyirci kitlesine hitap eden futbolda, şiddet içerikli görüntülerin her geçen gün giderek arttığını, karşımıza daha yoğun olarak çıktığını görmekteyiz.

BERGER-VACHON (1986), futbolcular üzerinde yaptığı bir araştırmada 6360 sakatlığı analiz etmiş; bu araştırmaya katılan futbolcular, maruz kaldıkları spor sakatlıklarının oluşumuna etki eden faktörler arasında rakip oyuncunun darbesini %32,7'lik bir oranla ilk sırada değerlendirmişlerdir.

Diğer taraftan, 15 Nisan 1989'da Liverpool ve Nottingham Forest takımları arasında oynanan FA Cup Semi Final maçı 53.000 kişi ile başlamış ancak 15 dakika sonra 52.904 kişi ile bitmişti. O gün 96 kişi ezilerek hayatını kaybetmişti.

Gerek saha içinde gerekse saha dışında meydana gelen şiddet olaylarının son yıllarda sayıca artış göstermesi, özellikle sporda psiko-sosyal alanlarda çalışan bilim adamlarının ilgisini bu konu üzerine çekmeye yetmiştir. Önceleri ilgili kuruluşlar tarafından çözüm olarak öngörülen cezai yaptırımlar, bu problemin ortadan kalkması için yeterli görülüyordu. Ancak bu yöntemin problemin çözümüne dair pek de etkili olmadığı gerçeğinin fark edilmesinin ardından konu daha geniş bir tabanda ele alınmış ve problemin özüne inilerek onu ortaya çıkaran sebepler üzerinde, bilim adamlarınca araştırmalar yapılmaya başlanmıştır.

Sporda ve özellikle futbolda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan çalışmalar her geçen gün çeşitlilik kazanmaktadır. Sporcuların saldırgan eğilimlerine neden olan etmenlerin neler olduğu ve saldırganlık boyutunun hangi faktörlere göre değiştiğinin belirlenmesi bu konuda yapılan çalışmaların orjinini oluşturmaktadır. Buradan hareketle; yapılan bu çalışmada Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu'nda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların bazı faktörlere göre nasıl değiştiği araştırıldı. Çalışmanın bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

1.1 Problem

“Türkiye Profesyonel Futbol Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu’nda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışlar arasında bazı faktörlere göre farklılıklar var mıdır?” cümlesi bu çalışmanın problemini oluşturmaktadır. Bu problem cümlesinden hareketle diğer alt problemler şu şekilde ifade edilmiştir:

- Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
- Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda sergilenen saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
- Kazanan ve kaybeden takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
- Müsabakaların I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
- Sezonun I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
- Sezon sonu başarı durumuna göre;
 - Ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların sezon boyunca sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
 - Ligi üst ve alt sıralarda tamamlayan takımların sezon boyunca sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?
 - Ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımların sezon boyunca sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında farklılıklar var mıdır?

1.2 Amaç

“Türkiye Profesyonel Futbol Süper Ligi’nde, 2001-2002 futbol sezonunda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışları inceleyebilme” bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1.3 Önem

Müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların hangi faktörlere bağlı olarak ortaya çıktığının belirlenmesi ve bu davranışların ne şekilde cezalandırıldığının tespit edilmesi bu araştırmanın önemini vurgulamaktadır. Sporda saldırganlığın faul sayıları dışında, sporculara uygulanan cezai yaptırımlar (sarı ve kırmızı kart) ile de ölçülebilir olması bu çalışma için ayrıca bir önem teşkil etmektedir.

1.4 Hipotezler

(1) Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımlar arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

(2) Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalar arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

(3) Kazanan ve kaybeden takımlar arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

(4) Müsabakaların I. ve II. periyotları arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

(5) Sezonun I. ve II. periyodu arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

(6) Sezon sonu başarı durumuna göre;

1. Ligi üst sıralarda ve orta sıralarda tamamlayan takımlar arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

2. Ligi üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımlar arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

3. Ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımlar arasında, aşağıda belirtilen kart ceza türleri açısından anlamlı bir fark vardır.

(a) Sarı Kart

(b) Kırmızı Kart

1.5 Varsayımlar

- Oyuncuların gördükleri sarı ve kırmızı kartların, hakemler tarafından sergiledikleri saldırgan davranışları cezalandırmak için gösterildiği varsayıldı.
- Oyuncuların müsabaka ortamında sergiledikleri saldırgan davranışların, hakemler tarafından oyun kurallarına ve objektif kriterlere bağlı olarak sarı ve kırmızı kartlarla cezalandırıldığı varsayıldı.

- Oyuncuların oynadıkları tüm müsabakalarda yeterli motivasyona sahip oldukları varsayıldı.
- Hakemlerin psikolojik durumlarının, verdikleri kararlar üzerinde bir etkisinin olmadığı varsayıldı.
- Hava ve saha şartlarının oyuncuların saldırganlık düzeylerini etkilemediği varsayıldı.

1.6 Sınırlılıklar

- Bu araştırma, 2001-2002 futbol sezonunda Türkiye Profesyonel Futbol Süper I. Ligi'nde mücadele eden toplam 18 takım ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi'nde oynanan toplam 306 müsabaka ile sınırlıdır.
- Bu araştırma, bir sezon boyunca takımların oynadıkları müsabakalarda oyuncuları tarafından görülen sarı ve kırmızı kartlarla sınırlıdır.

1.7 Tanımlar

Berabere Kalmak : Bir oyunu takımları golsüz ya da eşit sayıda gol atarak bitirmesi.

Deplasman : Ulusal ya da uluslararası karşılaşmalarda takımların karşılıklı olarak birbirlerinin kent ya da ülkelerine giderek karşılaşma yapmaları.

Direkt Serbest Vuruş : Bir oyuncunun kasıtlı olarak kural dışı davranışta bulunması üzerine, bu noktadan karşı takım oyuncularının vuruş.

Endirekt Serbest Vuruş : Kasıtlı olmayan ama kurallara aykırı olan bir davranışa uygulanan ceza türü.

Fair-Play : Sportmenlik; adilce ve iyi ilişkiler içerisinde oynayıp, müsabaka veya yarışmaların sonundaki neticelere razı olabilmek diye tanımlanabilir.

Faul : Bir oyuncunun, oyun sırasında yaptığı kural dışı hareket.

Futbol : On birer kişilik iki takım arasında oynanan, küre biçimindeki özel bir topun eller kullanılmadan ayak, kafa ve vücudun öteki kısımlarıyla vurularak rakip kaleye sokulmasına dayalı bir spor dalıdır.

Futbolcu: Futbol oynayan kişi. Oyuncu diye de tabir edilir.

Futbol Sezonu : Bir ligi oluşturan takımların genellikle diğer takımlarla biri kendi sahalarında diğeri deplasmanda olmak üzere yaptıkları müsabaka sürecini kapsayan zaman dilimi. İki yarı sezondan (periyot) oluşur. Bu yarı sezonlar arasında belli bir süre müsabaka oynanmaz.

Galibiyet : Bir takımın, oyun kuralları dahilinde bir müsabakayı karşı takımdan daha fazla gol atarak bitirmesi.

Gol : Futbolda sayı. Topun tamamının, kale direkleri arasından kale çizgisini aşması.

Hakem : Oyunun kurallara uygun olarak yönetilmesinden sorumlu olan, maçın resmi kronometresini tutan ve kararlarına uyulması gereken görevli.

Kaleci : Kalenin önünde duran, topun kaleye girmesini önlemekle görevli, topu ceza sahası içerisinde elle tutabilen ve kılık yönünden öbür oyunculardan ayrılan oyuncu.

Kaybeden Takım : Bir müsabakayı mağlup bitiren takım.

Kazanan Takım : Bir müsabakayı galip bitiren takım.

Kendi Evinde Oynayan Takım : Takımların bulundukları kent ya da ülkede karşılaşma yapmaları.

Kırmızı Kart : Futbol oyun kurallarını ihraç edilmeyi gerektirecek ölçüde ihlal eden oyuncuları müsabakadan ihraç etmek amacıyla hakem tarafından oyuncuya gösterilen karttır.

Korner Atışı : Topun, savunan takım tarafından kale çizgisinin dışına havadan ya da yerden çıkarılması sonucunda uygulanan bir vuruş.

Kural Dışı Hareket : Futbol oyun kurallarınca kabul edilmeyen davranış.

Lig : Takımların durum ve nitelikleri göz önünde bulundurularak futbol federasyonlarınca oluşturulan topluluk.

Ligden Düşme : Bir takımın mücadele ettiği ligde sezon sonu itibari ile başarılı olamayıp bir alt lige düşmesi. Ligden düşecek takım sayısı futbol federasyonları tarafından belirlenmektedir.

Mağlubiyet : Bir takımın, oyun kuralları dahilinde bir müsabakayı karşı takımdan daha az gol atarak bitirmesi.

Müsabaka : İki takım arasında kazanmak amacıyla yapılan ve 45'er dakikalık iki periyottan oluşan yarışma.

Oyun Dışı Kalma : Bir oyuncunun, oyun sırasında yaptığı oyundan çıkarılmayı gerektirecek bir hareket sonrası oyundan ihraç edilmesi.

Profesyonel Futbol Ligi : Bünyesinde sporu meslek edinmiş, bu işten kazanç sağlayan futbolcuların bulunduğu takımların oluşturduğu lig.

Ribaunt : Basketbolde, çemberden veya çarpma levhasından seken yopların takip edilerek havadan tutulması.

Sarı Kart : Futbol oyun kurallarının ihtar almayı gerektirecek ölçüde dışına çıkan oyunculara ihtar vermek amacıyla hakem tarafından oyuncuya gösterilen karttır.

Skor : Bir futbol müsabakasının neticesi. Her iki takımın müsabaka boyunca kaydettiği goller dikkate alınarak belirlenir.

Şampiyonluk : Bir takımın mücadele ettiği ligi sezon sonunda birinci sırada tamamlaması.

Transfer : Bir takıma bağlı bulunan bir oyuncunun, belirli kurallara uygun olarak bir başka takıma geçmesi.

2 GENEL BİLGİLER

Bu bölümde; araştırma konusu olan “Türkiye Profesyonel I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu’nda Müsabaka Ortamında Sergilenen Saldırgan Davranışların Hangi Faktörlere Bağlı Olarak Değiştiğinin İncelenmesi “ ile ilgili kuramsal ve bu konuya yönelik araştırmalara ait bilgiler yer almaktadır.

2.1 Saldırganlık

2.1.1 Saldırganlıkla İlgili Tanımlar

Saldırganlığın genel ve spesifik anlamlar içeren birçok tanımı yapılmıştır. MORGAN (1980)’a göre saldırganlık, sosyal davranışların güçlü bir tayin edicisidir.

UYGUR (2001), saldırganlığın psikiyatride, özellikle bireysel psikiyatride öfke, hiddet, şiddet, kin, nefret duygularının dışa vurum biçimi olduğunu bunun, fiziksel şiddet ya da bir takım silah, araç-gereçlerle donatılmış olabileceğini belirtmektedir.

Başka bir tanıma göre ise saldırganlık, saldırgan eylemde bulunmaya yönelik içsel bir yatkınlığı gösteren bir kişilik özelliğidir. Saldırı ifadesi ise gözlenebilir bir davranış, yani somut bir eylemi içerir (BAUMANN, 1994).

Saldırganlık diğer kişi veya kişilere acı, ölüm gibi olumsuzluklar veren davranıştır (GERGEN / GERGEN, 1986).

Saldırganlık, zarar verme amacına yönelik olan ya da bu tür davranışlardan kaçınmaya motive edilmiş yaşayan varlıkları incitmeye yönelik davranış şekillerinden biridir (BARON, 1977).

Öfke, düşmanlık, rekabet, engellenme, korku gibi durumlardan kaynaklanan ve karşısındakine zarar vermeyi, onu durdurmayı, ona engel olmayı, ya da kendini korumayı hedefleyen fiziksel, sözel veya sembolik her türlü davranış. Sağlıklı bir yoldan kendini ortaya koyma biçiminde yerinde ve özkoruyucu olabileceği gibi, yıkıcı davranışlarda olduğu gibi olumsuz da olabilir. Saldırganlığın hedefi diğer insanlar olabileceği gibi, genelleşerek kurumlar, fiziksel çevre, ya da depresyonda olduğu gibi kişinin kendisi de olabilir (BUDAK, 2000).

2.1.2 Saldırganlığın Boyutu

Saldırganlık dört boyutta değerlendirilebilir. Saldırganlığın birinci boyutu, saldırganlığın bir davranış olduğudur. Saldırganlık bir tutum, duygu veya dürtü değildir. Olumsuz şeyler düşünmek ya da birine zarar vermeyi istemek de saldırganlık değildir.

İkincisi, saldırganlığın yönlendirilmiş ve kasıtlı bir davranış olduğudur. Kaza eseri birini incitmek saldırganlık değildir ancak başkalarına zarar verme niyeti taşıyan hareketler-başarılı olsalar bile- saldırganlık olarak değerlendirilirler.

Saldırganlığın üçüncü boyutu, saldırganlığın zarar verme ve incitmeyi gerektirmesidir. Saldırganlık fiziksel saldırı ile kısıtlı değildir. İnsanları utandırmak ya da mahcup etmek niyeti taşıyan sözel hareketler veya birilerini bir şeylerden yoksun bırakma hareketlerini de içerebilir.

Dördüncü boyut, saldırganlığın yaşayan canlıları gerektirmesidir. Bir köpeği tekmelemek saldırganlıktır ancak bir masayı tekmelemek saldırganlık değildir (BARON, 1977).

2.1.3 Saldırganlık Kuramları

2.1.3.1 İçgüdü Kuramı

İçgüdü teorisine göre insanlar, saldırgan davranışları kaçınılmaz yapan bir saldırganlık dürtüsüyle doğarlar.

Eylemlerimizin birçoğu içgüdüler, özellikle de cinsel içgüdü tarafından belirlenir. Bu içgüdülerin ifade edilmesi engellendiği zaman engeli (kişi ya da nesne) incitme davranışını güdüleyen bir saldırganlık dürtüsü ortaya çıkar (DOLLAR et al., 1939).

İçgüdü teorisi kendi arasında, psikanalitik ve etolojik yaklaşım olmak üzere iki ana kategoriye ayrılır.

Psikanalitik yaklaşıma göre, insanoğlunda iki temel içgüdü söz konusudur. Bunlardan ilki yaşam içgüdü olan Eros, ikincisi de ölüm içgüdü olan Thanatos'dur. İçgüdünün temel fonksiyonu, gereksinmelerin yarattığı gerginliği azaltmaktır. İnsanda ölüm içgüdüünün neden olduğu yıkıcılık, saldırgan eylemlerle azalmakta, saldırgan

eylemde bulunduktan sonraki zaman aralığında ise yıkıcılık yeniden oluşmaktadır. Bu nedenle insan saldırganlığı, Freud'a göre kaçınılmazdır (FREUD, 1930).

Etolojik yaklaşıma göre ise; saldırganlık, doğuştan getirilmektedir ve saldırganlığın türlere hizmet eden bir fonksiyonu bulunmaktadır. Saldırganlık, hayatta kalma ve türlerin korunma şansını artırır. Saldırganlık sayesinde türün en sağlıklı ve en güçlü lideri seçilir, gelecek jenerasyona çok daha fazla kaynak bırakılır, türün yaşadığı sosyal ünite hiyerarşi belirlenir, en iyiler basamağın en üstünde yer alır (LORENZ, 1966).

2.1.3.2 Biyolojik Kuram

Erkeklerde saldırganlıkla ilişkili olabilecek biyolojik bir etken, testosteron düzeyidir. Yapılan araştırmalar, insanlarda daha yüksek testosteron düzeylerinin daha yüksek saldırganlık düzeyleriyle birleştiğini göstermiştir (ATKINSON et al., 1999).

Saldırganlığı belirlediği ileri sürülen başka bir kimyasal ise serotonin hormonudur. Düşük serotoninin saldırganlığı artırdığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır (CEMAL, 2001).

Saldırganlık ve kromozomlar ilişkisi incelendiğinde erkeklerdeki fazladan bir Y kromozomunun saldırgan davranışlara neden olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir. Yine beyinde hipotalamus, mesansafalon ve amigdalanın uyarılmasının öfke ve saldırgan davranışlara neden olduğuna ilişkin araştırmalar bulunmaktadır (TİRYAKİ, 2000).

2.1.3.3 Engellenme-Saldırganlık Kuramı

Engellenme, amaca yönelik davranışın başarısızlığında ortaya çıkan hayal kırıklığı ya da şaşkınlık durumudur. Engellenme, saldırgan nitelikte olabilen, ancak olmasını gerektirmeyen bir eylem teşviki ile birlikte görülmektedir (ERŞEN, 1986).

Kuram 1939 yılında Yale grubu olarak isimlendirilen Dollard, Doob, Miller, Mowrer ve Sears tarafından geliştirilmiştir. Kurama göre, engellenmeler arttıkça saldırgan dürtüler de artar ve artan bu saldırgan dürtü açık saldırgan davranışa neden olur. Engellenme, daima herhangi bir şekilde saldırganlığa yol açar ve saldırganlık daima bir engellenmenin sonucudur (TİRYAKİ, 2000).

2.1.3.4 İpucu-Uyarılmışlık Kuramı

BERKOWITZ (1993)'e göre; engellenme, öfke olarak isimlendirilen duygusal uyarılmışlığın artmasına neden olur. Ama öfkeli olma hemen saldırganlığa neden olmaz. Çünkü engellenen kişi eğer hemen saldırgan davranışta bulunacak olursa cezalandırılacağını düşünebilir ve çevresel koşullar uygun olana kadar saldırgan davranışta bulunmaz. Ortam uygun olduğunda saldırgan davranışı gösterir. Sırasıyla; amaca ulaşmadaki yetersizlik, engellenme, olumsuz duygu, saldırgan dürtü ve saldırgan ipuçları açık saldırgan davranışın ortaya çıkmasına neden olan gelişim süreçleridir.

2.1.3.5 Sosyal Öğrenme Kuramı

BANDURA (1973)'ya göre; saldırganlık, doğuştan gelen veya içgüdüsel bir özellik olmayıp, edimsel koşullama ve gözlemsel öğrenmeyle öğrenilen bir özelliktir.

Yapılan araştırmalar; saldırganlık eylemlerine katılmanın, saldırgan davranışı ya artırdığını ya da aynı düzeyde koruduğunu göstermektedir (ATKINSON et al., 1999).

Engellenme, esas olarak ters durumlara saldırgan davranışla tepki göstermeyi öğrenmiş kişilerde saldırganlığı kışkırtır (BANDURA, 1977).

Saldırganlık, gözlem ya da taklit yoluyla öğrenilebilir ve ne kadar sık pekiştirilirse o kadar sık gerçekleşir (ATKINSON et al., 1999).

Canlı ya da filme alınmış saldırgan modellerin gözlemlenmesi izleyende saldırganlığı artırır. Ana ve babalarının şiddetli bir biçimde cezalandırdığı çocukların, neden ortalamadan saldırgan davranış gösterdiklerini de bu durum kısmen açıklayabilir (ERON, 1987).

Öğretmen veya yöneticilerin okulda fiziksel cezayı kullanmalarıyla çocuklara şiddet konusunda önemli model sundukları unutulmamalıdır (ÖZBAY, 1999).

Birçok araştırma, çocuğun saldırgan modelleri izleyerek öğrendiği saldırgan tepkileri, eylemler pekiştirildiği ya da çocuk bunları pekiştiren saldırgan modelleri izlediği zaman daha fazla gösterdiğini ortaya koymaktadır. Saldırının sonuçları, davranışın biçimlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (PATTERSON, 1967).

Medya ve özellikle televizyonun şiddet açısından bir neden oluşu tartışmalı olmakla birlikte, şiddeti teşvik edici, destekleyici etkisi yadsınamaz. Çeşitli araştırmalarda, medyanın şiddet açısından geçici bir etkisi olduğu dile getirilmektedir. Ama her gün kanlı sahneler; bıçaklı, silahlı, kavgalı, döğüşlü temalar şiddeti pekiştirici, etkileyici bir rol oynamaktadır (TEZCAN, 1996).

Yapılan bir araştırmada; şiddet görüntüleri içeren çizgi film seyreden çocukların akranlarıyla ilişkilerinde daha saldırgan hale geldiği, şiddet görüntüleri içermeyen çizgi film izleyen çocukların ise kişilerarası saldırganlığında hiçbir değişikliğin görülmediği saptanmıştır (STEUER et al., 1971).

2.2 Spor ve Saldırganlık

2.2.1 Sporda Saldırganlığın Tanımlanması

Sporda saldırganlıktan söz edebilmek için öncelikle bir davranışın ortaya çıkması, davranışın zarar ve incitme niyeti taşıması, zarar verme veya incitmenin gerçekleşmesi gerekir. Bu, fiziksel ya da psikolojik olabilir. Vurmak veya tekmelemek kadar birisine küfür etmek ve kötü söz söylemek de saldırganlıktır (TİRYAKİ, 2000).

Sporda saldırganlık; oyun kuralları içerisinde olmayan, sporun yarışmacı ruhuna aykırı ve zarara neden olan davranış olarak tanımlanabilir (TERRY / JACKSON, 1985).

Spor dalına özgü kurallar çerçevesinde belirli bir engellenme söz konusudur ve bu sporcular tarafından karşılıklı olarak beklenir. Kuralların ihlal edildiği noktadan itibaren gerçek saldırgan davranışa geçiş gerçekleşir. Genel kabul gören kuralların dışına çıkarak rakibe zarar verme niyetiyle hareket edilmesi durumunda, saldırgan davranıştan söz edebiliriz (BAUMANN, 1994).

Sporda negatif bir yaptırımla cezalandırılan, örneğin futbolda hakem tarafından ihtar alma veya sahadan çıkarılma gibi, açık fiziksel ve sözel bir eylem saldırgan davranış olarak tanımlanmıştır (VOLKAMER, 1971).

2.2.2 Sporda Görülen Saldırganlık Çeşitleri

LEONARD (1988) sporda görülen saldırganlık çeşitlerini, araçlı ve direk saldırganlık olarak iki kısımda incelemiştir.

2.2.2.1 Araçlı (Dolaylı) Saldırganlık

Öğrenilen saldırgan davranışlara araçlı saldırı denir. Bu saldırı şekli bir hedefe ulaşmak için planlı olarak uygulanır. Araçlı saldırılar kurallara uygun olarak gerçekleştirilebildiği gibi, kuralların dışına da çıkabilir (BAUMANN, 1994).

Araçlı saldırganlık, duygusal bir temele sahip olmayıp tamamen göreve veya amaca yönelik bir saldırganlık şeklidir (LEONARD, 1988).

Örneğin; bir korner atışı sırasında, savunma oyuncusunun rakip oyuncunun kafa topuna çıkmasını engellemesi (formasını çekerek, sarılarak, ayağına basarak v.s.). Burada amaç, rakibe zarar vermek değil onun uygun pozisyon almasını engellemektir.

Bu tür bir saldırganlıkta bulunmanın amacı ödül, statü veya onay olabilir. Örneğin; basketbolda ribaunt sırasında rakibine dirsek vuran bir basketbolcu, topa sahip olduğunda koçunun onayını alabileceğini ya da en iyi ribaunt alan oyuncu ünvanını elde edebileceğini düşünerek bu tarz bir saldırganlık davranışı sergileyebilir (TIRYAKI, 2000).

2.2.2.2 Temel (Direk) Saldırganlık

Bu saldırganlık şeklinin kaynağında duygusal nedenler olup, amacı tamamen hedefe zarar vermektir (LEONARD, 1988).

Düşmanlık duygusu içeren bu saldırganlık çeşidinde asıl amaç diğer bir kişiye zarar vermek, onu incitmektir. Bir başka deyişle düşmanlık içeren saldırganlık, kendi içerisinde bir sonuçtur (SMITH / MACKIE, 1995).

Temel saldırı davranışının altında fizyolojik ve psikolojik bir takım faktörler söz konusudur. İnsanda çeşitli uyaranlar (korku, öfke, şiddet, hayal kırıklığı, engellenme, heyecan, aşırı zorlanma, ağrı, ıstırap v.s.) ile oluşan uyarılar sonucu temel saldırgan davranışlar ortaya çıkar (SAÇAKLI, 1994).

Örneğin; rakibin faullü hareketine maruz kalan bir oyuncunun yerden kalkar kalmaz rakibine yumruk vurması. Buradaki amaç ise; direk olarak rakip oyuncuyu incitmek veya ona bir şekilde (fiziksel ya da psikolojik) zarar vermektir.

2.2.3 Sporda Saldırganlığın Yönü, Derecesi ve Zamanlaması

2.2.3.1 Sporda Saldırganlığın Yönü

Spor ortamında meydana gelen saldırgan davranışlar aşağıda sıralanan çeşitli hedeflere yönelebilmektedir:

- Direkt Nedene Yönelik Saldırganlık
- Nedene Yönelik Saldırganlığa Ket Vurulması
- Saldırgan Davranışın Aktarılması
- Saldırgan Davranışın Biçim Değiştirmesi
- Saldırganlığın Bireyin Kendisine Yönelmesi

Direk nedene yönelik saldırganlıkta, saldırgan davranışın hedefi engellenmenin kaynağıdır. Burada saldırganlık derecesinin yoğunluğunu, motivasyonun yoğunluğu, engellerin etki gücü ve derecesi ile engellenmeden doğan bozum olmanın şiddeti belirler (BAŞER, 1998).

Örneğin; haksız yere cezalandırıldığını düşünen bir oyuncunun, bu olumsuz durumun tek sorumlusu olarak gördüğü hakeme küfür etmesi veya yumruk vurması.

Nedene yönelik saldırganlığa ket vurulması durumlarında, kişi engellenme nedenine çeşitli sebeplerden dolayı saldırıamaz. Dolayısıyla burada saldırgan davranışı gerçekleştirememesi durumu söz konusudur.

Örneğin; gol atmak üzere olan bir oyuncu, arkadan gelen bir çelme nedeni ile kendini yerde bulursa, ilk düşüneceği şey, kendisini düşüren bir futbolcuya tekme vurmaktır. Ancak ikinci düşüneceği şey de hakemin kırmızı kartı olacaktır. Oyun dışı kalma tehlikesi bu oyuncunun, engellenme nedenine saldırısına ket vurur (BAŞER, 1998).

Saldırgan davranışın aktarılmasında, saldırganlık duygusunun yöneldiği nesneye, bu saldırganlığın uygulanması herhangi bir nedenle olanaksız ise nesne değiştirilir (HORST, 1976).

Örneğin; hakemin verdiği bir karara sinirlenen oyuncunun dışarı atılma korkusuyla hakeme değil de reklam panolarına tekme vurması.

Saldırgan davranışın biçim değiştirmesinde, bazen toplumsal, kültürel nedenler ve oyun kuralları gereği engellenme nesnesine karşı doğan saldırganlık dürtüsünün davranışa dönüşmediği görülür. Bu durumda davranışın biçim değiştirerek sergilenmesi zorunlu olur (BAŞER, 1998).

Örneğin; oyuncunun hakeme yumruk vurma düşüncesinin biçim değiştirerek hakemi alkışlama hareketine dönüşmesi.

Saldırganlığın bireyin kendisine yönelmesinde ise; kişi saldırganlığına ket vuran engeli aşamadığı için kendini sorumlu tutuyorsa, engellenme nedeni olarak kendisini görecektir ve bu sefer saldırganlığını kendine yöneltecektir (BAŞER, 1998).

Örneğin, yediği hatalı bir golden sonra kalecinin kafasını bilerek kale direğine vurması.

2.2.3.2 Sporda Saldırganlığın Derecesi

Sporda saldırganlığın uygun hedefe yönelmesi kadar derecesi de önemli olmaktadır. Bazı spor dallarında belirli bir dereceye kadar saldırganlığa izin verilmektedir (A.Ü.A.Ö.F., 1993).

Örneğin; futbolda rakibe yumruk vurmak saldırgan bir davranış olarak değerlendirilirken, aynı hareketin boks sporunda sergilenmesi bir saldırgan davranış olarak değerlendirilmemektedir. Bunun yanında boksta, rakibin kulağını ısırma ise saldırgan bir davranış olarak değer nitelendirilmektedir.

Her spor dalı için düzenlenen oyun kuralları, aynı zamanda saldırganlığın derecesini de belirlemektedir.

2.2.3.3 Sporda Saldırganlığın Zamanlaması

Sporda ortaya çıkan saldırgan davranışların zamanla olan ilişkisi de yine üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Saldırgan davranışların oyunun ya da karşılaşmaların hangi bölümlerinde ne kadar sıklıkta görüldüğü, hangi bölümlerinde artıp

azaldığı gibi sorular saldırganlık-zaman ilişkisinin tespiti konusunda önemli ipuçlarını oluşturmaktadır.

Genellikle sporcularda oyunun ilk dakikalarında saldırgan davranışlar görülmez. Ancak ilerleyen dakikalarda, özellikle oyunun sonlarına doğru saldırgan davranışlarda bir artma görülür.

Karşı tarafın hoş görülen saldırgan davranışları bu davranışa hedef olan sporcuda engellenme duygusunu artırır. Bununla birlikte henüz oyunun başında meydana gelen bir olay ya da durumda sporcuda yoğun bir kızgınlık duygusuna neden olabilir. Bazı sporcular, kendilerine yönelik saldırıyı, saldırıyı ve sonuçlarını uzunca bir süre değerlendirdikten sonra karşılık verme eğilimindedirler. Dolayısıyla geç tepkide bulunmaktadır. Öyle ki bu gecikme bazen bir diğer oyuna değin uzayabilmektedir(A.Ü.A.Ö.F., 1993).

2.2.4 Saldırganlığın Spor Dallarına Göre Yapılandırılması

Spor dallarının hemen hepsinde sporcuların belirli bir fiziksel güç göstermeleri gerekir. Bu güç zaman zaman saldırganlık sınırları içerisinde yer alır. Bu yönüyle bazı spor dallarının daha fazla saldırganlık ögesi içerdiği söylenebilir. Örneğin, amerikan futbolu, boks, güreş gibi spor dalları fiziksel güç kalıbı içerisinde saldırgan davranışların en yoğun olduğu spor dallarıdır. Bunu futbol, basketbol, buz hokeyi, hentbol gibi sporlar izlemektedir. Her spor dalı koyduğu kurallar yoluyla saldırgan davranışları belirli ölçüler içerisinde kontrol altında tutmaya çalışmaktadır. Bu ölçüler bazı spor dallarında daha dar ve nesnel, bazılarında ise daha geniş ve öznel (A.Ü.A.Ö.F, 1993).

Kişilik yapısını inceleyen birçok araştırmaya göre mücadele spor türündeki sporcuların genel sporculara oranla daha yüksek, genel sporcuların da sporcu olmayanlara oranla daha yüksek bir saldırganlık potansiyeline sahip oldukları ortaya çıkmıştır (ERŞEN, 1986).

Sporda saldırganlık takım sporlarında, özellikle futbol, hokey ve rugby gibi spor dallarında diğerlerine oranla çok daha yaygın bir şekilde görülmektedir (LEONARD, 1988).

Buradan hareketle ERŞEN (1986), spor dallarının saldırganlık düzeylerine göre sınıflandırmasını aşağıdaki gibi yapmıştır:

- Açık saldırgan spor türleri (boks, rugby, buz hokeyi, futbol, hentbol)
- Kurallaştırılmış tutuk saldırgan spor türleri (voleybol, basketbol)
- Dolaylı saldırgan spor türleri (jimnastik, buz pateni, atletizm)

2.2.5 Sporda Saldırganlığın Ortaya Çıkması

Spor ortamında sporcuların sergilediği saldırgan davranışların nedenleri çeşitli olmakla birlikte bunlar 5 temel başlık altında toplanabilir:

- Sporcu veya takımı kaybediyorsa
- Hakem veya hakemlerin kötü bir müsabaka yönettikleriyle ilgili bir algıları varsa
- Şaşırmışlarsa
- Herhangi bir fiziksel temas ya da sakatlanma sonucu fiziksel olarak acı çekiyorlarsa
- Sporcu kapasitesinin altında oynuyorsa müsabaka ortamında saldırgan davranışların görülme olasılığı artmaktadır (WEINBERG / GOULD, 1995).

PILZ (1974) ise spor ortamında sergilenen saldırgan davranışların nedenlerini 8 başlık altında toplamıştır:

- Müsabaka yeri, sevilme derecesi ve kural değeri
- Seyircilerin sayısı, heyecan ve uzmanlık derecesi
- Antrenör, kulüp ve idarecilerin rol beklentileri
- Müsabakanın önemi, amaca ulaşmadaki baskı
- Oyuncunun yeri

- Hakemlerin davranışları
- Rakibin davranışı
- Oyunun neticesi

TERRY / JACKSON (1985)'a göre, sporda saldırganlığın ortaya çıkmasında 3 faktör rol oynamaktadır:

- Sporcuların yakın ilgi grupları (antrenörleri, takım arkadaşları, ailesi ve arkadaşları)
- Oyunun yapısı, oyun kurallarının kurullarca belirlemesi ve bu kuralların hakemlerce uygulaması
- Fanatiklerin, medyanın, kurulların ve toplumun tavrı

Oyuncuların, sergiledikleri saldırgan davranışlar yüzünden hediye, seyahat, transfer ve yüksek ücretlerle ödüllendirilmeleri; aile, takım arkadaşları, antrenörler, yöneticiler ve taraftarlar tarafından taktir edilmeleri, spor ortamında saldırganlığı körüklemektedir (LEONARD, 1988).

ÇETİN (2001), futbolda saha içindeki saldırganlığın sporcunun yapısına göre değiştiğini, bazı sporcuların rakip sporculara veya hakemlere birtakım sertlikler yaparak taraftarlarına hoş görünmeye çalıştığını belirtmektedir. Bunun yanında kötü gidişatta, sporcuların birtakım endişeler taşıdığı ve bu yüzden daha saldırgan oynadıkları da üzerinde durulması gereken bir noktadır.

Özellikle sporun profesyonelce yapıldığı, sonucunda elde edilecek veya kaybedilecek değerlerin çok önemli olduğu durumlarda, sporcuların rakiplerine zarar verecek sertlikte davrandığı görülebilir (ÖZTÜRK, 1998).

ÖZDİLEK (2001) de, futbolun çok popüler olup bir sektör haline gelmesinden sonra centilmenlik anlayışının değiştiğini, kazanma isteğinin beraberinde stresi getirdiğini ve bu stresin de çirkin görüntülerin sahnelenmesine sebep olduğunu vurgulamaktadır.

2.2.6 Sporda Saldırganlığın Ölçülmesi

RUSSELL / RUSSELL (1984)'e göre, sportif ortamda verilen cezalar (sarı kart, kırmızı kart, serbest vuruşların sayısı vb.) saldırganlığın ölçülmesinde kullanılabilir.

ERŞEN (2000), mücadele takım sporlarında özellikle futbolda; sarı kart, kırmızı kart ve faul sayılarının saldırganlığın tespiti, bunun yanında, hakem ve gözlemci raporlarının da saldırgan davranışların hangi şekillerde ortaya çıktığının belirlenmesi açısından önemli olduğunu vurgulamıştır.

NABER (1972), basketbolde oyun süresinin saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini araştırmak için 260 basketbol maçındaki faul sayılarını incelemiştir.

VOLKAMER (1972), futbol oyuncularının saldırgan davranışlarını sarı kart ve kırmızı kart gibi negatif yaptırımların kaydedildiği bir detay istatistik (Spielbericht) yardımıyla incelemiştir.

ERŞEN (2000) kazanan ve kaybeden takımlar arasındaki saldırgan davranış dağılımlarını incelerken hakem tutanaklarındaki sayısal istatistiki bilgilerden yararlanmıştır.

Futbolda saldırganlık ölçeği olarak kullanılabilecek faullerin, sarı ve kırmızı kartların müsabaka ortamında hangi nedenlerden dolayı ortaya çıktığı aşağıda başlıklar halinde belirtilmiştir.

2.2.6.1 Faul

Aşağıda sıralanan ihlaller futbolda faullü hareketler olarak değerlendirilir.

- Rakibe tekme vurmak veya tekme vurmaya teşebbüs etmek
- Rakibi çelmelemek veya çelmelemeye teşebbüs etmek
- Rakibin üstüne sıçramak
- Rakibe şarj yapmak

- Rakibe vurmak veya vurmaya teşebbüs etmek
- Rakibi tutmak
- Rakibe tükürmek
- Rakibe küfretmek
- Topu kazanmak için ayakla müdahale ederken topa dokunmadan önce rakibe dokunmak
- Topu eliyle bilerek oynamak

Bir müsabakada yukarıdaki 10 ihlalden birini yapan oyuncunun takımı aleyhine direkt serbest vuruş veya penaltı teknik cezası verilir.

Bir müsabakada aşağıdaki 8 ihlalden birini yapan oyuncunun takımı aleyhine endirekt serbest vuruş verilir.

- Kalecinin topu, eliyle kontrol ettikten sonra 6 sn içinde oyuna bırakmaması
- Kalecinin topu oyuna bıraktıktan sonra, topa başka bir oyuncu oynamadan tekrar eliyle oynaması
- Kalecinin takım arkadaşı tarafından ayakla bilerek kendisine verilen topa eliyle dokunması
- Kalecinin takım arkadaşının taç atışından doğrudan gelen topa eliyle dokunması
- Bir oyuncunun tehlikeli tarzda oynaması
- Bir oyuncunun rakibinin ilerlemesine mani olması
- Bir oyuncunun, kalecinin elindeki topu oyuna sokmasına engel olması
- Faul ve fena hareketler kuralı çerçevesinde belirtilmeyen bir nedenden dolayı oyuncunun ihtar veya ihraç edilmesi için oyunun durdurulması

Yukarıdaki 18 ihlal direkt ve indirekt serbest vuruş teknik cezalarının verilmesine neden olduğu gibi bu ihlalleri yapan oyunculara da sarı veya kırmızı kart disiplin cezalarının verilmesine de neden olabilir.

2.2.6.2 Sarı Kart

Bir oyuncu aşağıdaki 7 ihlalden birini yaparsa oyuncuya ihtar verilip sarı kart gösterilir:

- Sportmenliğe aykırı davranmak (rakip oyuncuları veya hakemi yanıltmak, sakatlanma numarası yapmak, seyirciyi tahrik etmek gibi)
- Hakeme veya hakemin kararlarına sözle veya hareketle itiraz etmek
- Oyun kurallarını devamlı ihlal etmek
- Oyunun tekrar başlamasını geciktirmek
- Oyun bir köşe vuruşu veya bir serbest vuruş ile tekrar başlarken gerekli mesafeye açılmamak
- Hakemin izni olmaksızın oyun alanına ilk kez veya tekrar girmek
- Hakemin izni olmaksızın oyun alanını kasıtlı olarak terk etmek.

2.2.6.3 Kırmızı Kart

Bir oyuncu aşağıdaki 7 ihlalden birini yaparsa oyuncu ihraç edilip kırmızı kart gösterilir:

- Ciddi faullü oyundan suçlu olmak
- Şiddetli hareketten suçlu olmak
- Rakibe veya bir başkasına tükürmek
- Topa bilerek elle oynayıp rakip takımın bariz golünü veya gol atma şansını önlemek

- Kaleye doğru ilerleyen rakibin gol atma şansını serbest vuruş veya penaltı vuruşu gerektiren bir ihlal ile önlemek
- Saldırgan, hakaret edici veya küfürlü bir şekilde konuşmak ve/veya jest ve el kol hareketleri yapmak
- Aynı maçta ikinci kez bir ihtar almak (TFFHGD, 2002).

3 MATERYAL VE METOT

Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu'nda müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların hangi faktörlere bağlı olarak değiştiğinin araştırılması amacı ile yapılan bu çalışmada kullanılan metodoloji aşağıda alt başlıklar halinde sunulmuştur.

3. 1 Materyal

Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi'nde mücadele eden takımların oyuncularını tarafından 2001-2002 Futbol Sezonu'nda oynanmış olan toplam 306 müsabakada görülen sarı ve kırmızı kartlar bu çalışmanın materyalini oluşturmaktadır. Oyuncuların gördükleri sarı kartlar (I. saldırganlık kriteri) ve kırmızı kartlar (II. saldırganlık kriteri), kendi takımlarına mal edilip, bu kartların müsabaka sonundaki sayısal toplamı da o takımın saldırganlık düzeyi olarak düşünülmüştür.

3. 1. 1 Denekler

2001-2002 Futbol Sezonu'nda Türkiye Profesyonel I. Süper Ligi'nde mücadele eden takımlarda oynayan futbolculardan sarı ve kırmızı kart görenler bu çalışmanın denek grubunu oluşturmaktadır.

3. 1. 2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini oluşturan, 2001-2002 Futbol Sezonu'nda Türkiye Profesyonel I. Süper Ligi'nde mücadele eden 18 takımdan belli bir kısmının örneklem grubu olarak seçilmesinin, alt problemlerin ortaya konulması açısından bir fayda sağlamayacağı düşünüldüğünden bu çalışma evreni teşkil eden 18 takımın tümü üzerinde yapılmıştır. Ayrıca 18 takımın, bütün verilerine ulaşmak olanaklıydı.

3. 2 Metot

Bu çalışmada, verilerin toplanması ve analizi için gerekli koşulların düzenlenmesinde varolan durumu aynen resmetmek anlamına gelen "Tarama (Survey) Metodu" kullanılmıştır (COHEN et al., 2000). Bunun için 306 müsabakanın istatistikleri incelenmiş ve ilgili gruplara ayrılmıştır.

3. 2. 1 Gruplandırma

“Türkiye Profesyonel futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu’nda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların hangi faktörlere bağlı olarak değiştiğinin araştırılması” konulu bu çalışmanın bulgular kısmında yer alması noktasından hareketle aşağıdaki gruplandırmanın önem sırasına göre yapılması uygun görülmüştür. Bu önem sırası endüktif (tümevarım) bir yaklaşımla oluşturulmuştur.

- Kendi sahasında ve deplasmanda oynayan takımların görmüş oldukları sarı ve kırmızı kartlar

Müsabakaların oynandığı yerin (iç saha-dış saha) takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla; I. Süper Lig’de yer alan 18 takımdan her birinin sezon boyunca oynadığı müsabakalardaki (34 maç) görmüş olduğu sarı ve kırmızı kartlar, kendi evlerinde ve deplasmanda oynadıkları müsabakalara göre gruplandırılmıştır. Bir takım 17 müsabakayı kendi sahasında 17 müsabakayı da deplasmanda oynamıştır. Ligde oynanan 306 müsabakanın 306 ev sahibi ve misafir takımı vardır.

- Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen sarı ve kırmızı kartlar

Müsabaka neticesinin sergilenen saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla; sezon boyunca oynanan 306 müsabakanın her birinde görülen sarı ve kırmızı kartlar, beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalara göre gruplandırılmıştır. Buna göre 74 müsabaka beraberlikle ve 232 müsabaka da galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanmıştır.

- Kazanan ve kaybeden takımların görmüş oldukları sarı ve kırmızı kartlar

Galibiyet veya mağlubiyetin takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla; galibiyet-mağlubiyetle sonuçlanan 232 müsabakada görülen sarı ve kırmızı kartlar, kazanan ve kaybeden takımlara göre gruplandırılmıştır. Galip ve mağlup olan takım sayısı 232’dir.

- Müsabakaların I. ve II. Periyodunda görülen sarı ve kırmızı kartlar

Müsabaka süresinin sergilenen saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla; sezon boyunca oynanan 306 müsabakanın her birinde görülen sarı ve kırmızı kartlar, müsabakaların I. (ilk 45 dakika) ve II. (son 45 dakika) periyotlarına göre gruplandırılmıştır. I. periyotta ve II. periyotta görülen sarı ve kırmızı kart sayıları birbirleriyle karşılaştırılmıştır.

- Sezonun I. ve II. periyodunda görülen sarı ve kırmızı kartlar

Sezon süresinin sergilenen saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla; sezon boyunca oynanan 306 müsabakanın her birinde görülen sarı ve kırmızı kartlar, sezonun I. (ilk 17 hafta) ve II. (son 17 hafta) periyotlarına göre gruplandırılmıştır. I. periyotta ve II. periyotta görülen sarı ve kırmızı kart sayıları birbirleriyle karşılaştırılmıştır.

- Ligi üst, orta ve alt sıralarda tamamlayan takımların görmüş oldukları sarı ve kırmızı kartlar

Sezon sonu başarı sıralamasının takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla; sezon boyunca oynanan 306 müsabakanın her birinde görülen sarı ve kırmızı kartlar, takımların sezon sonu başarı durumlarına (üst sıralar, orta sıralar ve alt sıralarda yer alan 6'şar takım) göre gruplandırılmıştır. Bu gruplandırmada yer alan takım sayısı başarı sıralamasındaki simetrik dağılım esas alınarak tespit edilmiştir.

Ligi Üst Sıralarda Tamamlayan Takımlar

- Galatasaray
- Fenerbahçe
- Beşiktaş
- MKE Ankaragücü
- Denizlispor

- Gaziantepspor

Ligi Orta Sıralarda Tamamlayan Takımlar

- Göztepespor
- Gençlerbirliği
- İstanbulspor
- Bursaspor
- Kocaelispor
- Diyarbakırspor

Ligi Alt Sıralarda Tamamlayan Takımlar

- Malatyaspor
- Trabzonspor
- Samsunspor
- Çaykur Rizespor
- Antalyaspor
- Yimpaş Yozgatspor

3. 2. 2 İstatistik

3. 2. 2. 1 Ham Verilerin Toplanması

Araştırmada yer alan, Türkiye Profesyonel Futbol Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu'nda mücadele eden 18 takımın isimleri, sezon sonu sıralamadaki yerleri, bir sezon boyunca oynamış oldukları müsabakaların detayları (aldıkları sarı ve kırmızı kartlar, bu kartların hangi dakikalarda görüldüğü bu müsabakaların oynandığı yerler ve tarihleri) Türkiye Futbol Federasyonu'nun web sayfası (www.tff.org)'ndan temin edilmiştir.

3. 2. 2. 2 Verilerin İstatistiksel Analizi

Türkiye Futbol Federasyonu'nun Bilgi İşlem Merkezi'nden temin edilen veriler, Excel istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu'nda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların hangi faktörlere bağlı olarak değiştiğinin belirlenmesi işleminde; T-Testi ve tanımlayıcı istatistiksel yöntemler kullanılarak, $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyi olarak seçilmiştir. İstatistik işlemler yapılmadan önce hipotezlerin oluşturulması aşamasında, H_0 ve H_1 hipotezleri kurulmuştur. Buna göre $H_0 : P_1 = P_2$ ve $H_1 : P_1 \neq P_2$ şeklinde araştırmanın hipotezleri formüle edilmiştir. Hesaplanan T değerlerinin, tablo T değerlerinden küçük olması halinde H_0 hipotezi kabul edilmiş; büyük olması durumunda ise H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

4 BULGULAR

Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu'nda, müsabaka ortamında sergilenen saldırgan davranışların hangi faktörlere bağlı olarak değiştiğinin tespit edilmesi ile ilgili olarak yapılan çalışmalar ve istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular aşağıda alt başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1 Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımlar

Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo I ve Tablo II'de sunulmuştur.

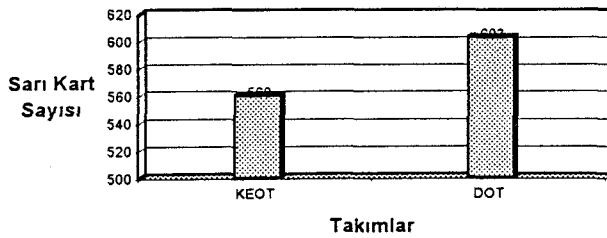
(a) Sarı Kart

Tablo I: Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
KEOT	306	560	1,830	1,221	-1,380	0,05
DOT	306	603	1,970	1,294		

P>0,05

Tablo I'de kendi evinde oynayan takımlarla deplasmanda oynayan takımların gördükleri sarı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre kendi evinde oynayan takımların gördükleri sarı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 1,830 iken, deplasmanda oynayan takımların gördükleri sarı kartların aritmetik ortalaması ise 1,970 olarak belirlenmiştir. Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımların gördükleri sarı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 1: Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

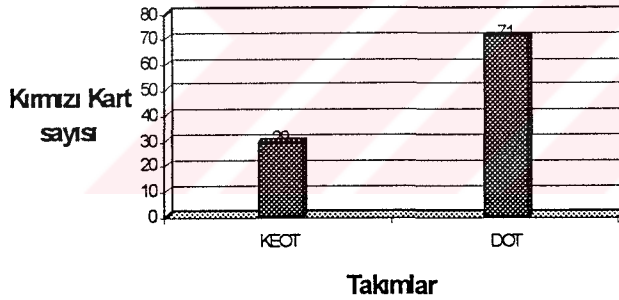
(b) Kırmızı Kart

Tablo II: Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
KEOT	306	29	0,094	0,335	-3,833	0,05
DOT	306	71	0,232	0,550		

$P < 0,05$

Tablo II’de kendi evinde oynayan takımlarla deplasmanda oynayan takımların gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre kendi evinde oynayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 0,094 iken, deplasmanda oynayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 0,232 olarak belirlenmiştir. Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Grafik 2: Kendi Evinde ve Deplasmanda Oynayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselleştirilmesi

4.2 Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalar

Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda sergilenen saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo III ve Tablo IV’de sunulmuştur.

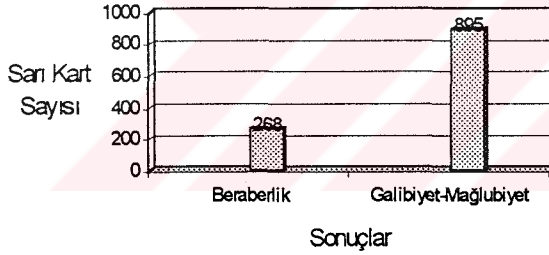
(a) Sarı Kart

Tablo III : Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

MÜSABAKALAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
Beraberlik	74	268	3,621	1,749	-1,000	0,05
Galibiyet-Mağlubiyet	232	895	3,857	1,895		

P>0,05

Tablo III'de beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen sarı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre beraberlikle sonuçlanan müsabakalarda görülen sarı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 3,621 iken, galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen sarı kartların aritmetik ortalaması ise 3,857 olarak belirlenmiştir. Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen sarı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 3: Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

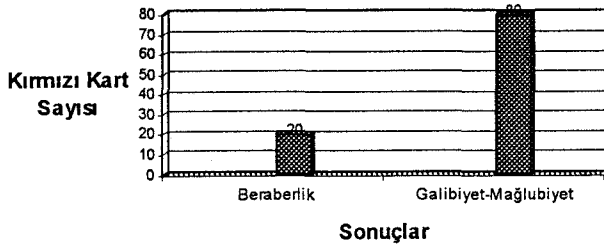
(b) Kırmızı Kart

Tablo IV: Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Müsabakalarda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

MÜSABAKALAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
Beraberlik	74	20	0,270	0,504	-1,174	0,05
Galibiyet-Mağlubiyet	232	80	0,344	0,678		

P>0,05

Tablo IV’de beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre beraberlikle sonuçlanan müsabakalarda görülen kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 0,270 iken, galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 0,344 olarak belirlenmiştir. Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda görülen kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 4: Beraberlik ve Galibiyet-Mağlubiyet İle Sonuçlanan Karşılaşmalarda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Grafik

4.3 Kazanan ve Kaybeden Takımlar

Kazanan ve kaybeden takımların müsabakalarda sergiledikleri saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo V ve TabloVI’da sunulmuştur.

(a) Sarı Kart

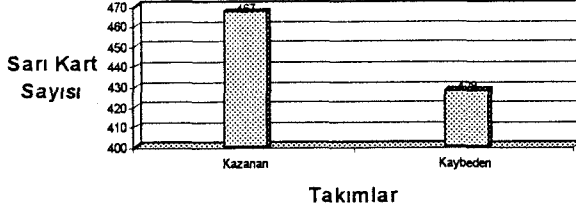
Tablo V: Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
Kazanan Takımlar	232	467	2,012	1,290	+1,411	0,05
Kaybeden Takımlar	232	428	1,844	1,283		

P>0,05

Tablo V’de kazanan ve kaybeden takımları gördükleri sarı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre kazanan takımların gördükleri sarı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 2,012 iken, kaybeden takımların gördükleri sarı kartların aritmetik ortalaması ise

1,844 olarak belirlenmiştir. Kazanan ve kaybeden takımların gördükleri sarı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

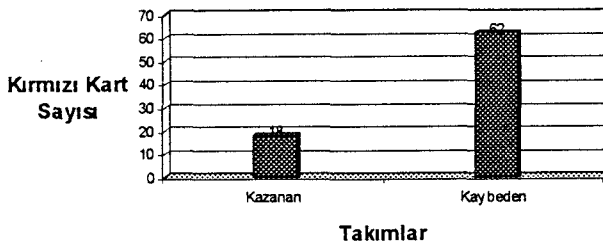
Grafik 5: Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafiksel Görünümü

(b) Kırmızı Kart

Tablo VI: Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
Kazanan Takımlar	232	18	0,077	0,283	-4,418	0,05
Kaybeden Takımlar	232	62	0,267	0,608		
P<0,05						

Tablo VI'da kazanan ve kaybeden takımları gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre kazanan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 0,077 iken, kaybeden takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 0,267 olarak belirlenmiştir. Kazanan ve kaybeden takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur

Grafik 6: Kazanan ve Kaybeden Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafiksel Görünümü

4.4 Müsabakaların I. ve II. Periyodu

Müسابakaların I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo VII ve Tablo VIII'de sunulmuştur.

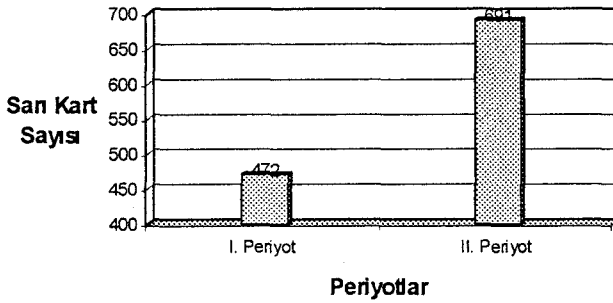
(a) Sarı Kart

Tablo VII: Müsabakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

PERİYOTLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
I. Periyot	45	472	10,488	7,368	-3,410	0,05
II. Periyot	45	691	15,355	6,113		

P<0,05

Tablo VII'de müsabakaların I. ve II. periyodunda görülen sarı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre müsabakaların I. periyodunda görülen sarı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 10,488 iken, müsabakaların II. periyodunda görülen sarı kartların aritmetik ortalaması ise 15,355 olarak belirlenmiştir. Müsabakaların I. ve II. periyodunda görülen sarı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur

Grafik 7: Müsabakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

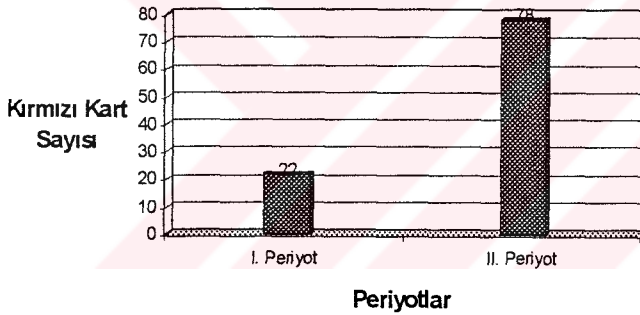
(b) Kırmızı Kart

Tablo VIII: Müsabakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

PERİYOTLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
I. Periyot	45	22	0,488	0,944	-5,060	0,05
II. Periyot	45	78	1,733	1,355		

P<0,05

Tablo VIII'de müsabakaların I. ve II. periyodunda görülen kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre müsabakaların I. periyodunda görülen kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 0,488 iken, müsabakaların II. periyodunda görülen kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 1,733 olarak belirlenmiştir. Müsabakaların I. ve II. periyodunda görülen kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Grafik 8: Müsabakaların I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafiksel Görünümü

4.5 Sezonun I. ve II. Periyodu

Sezonun I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo IX ve Tablo X'da sunulmuştur.

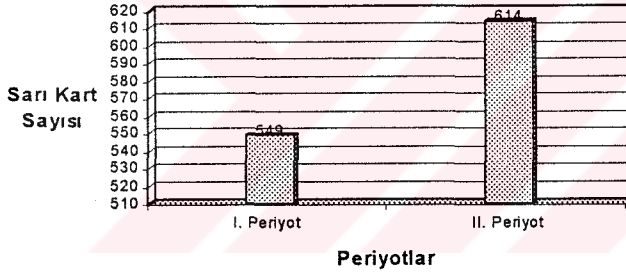
(a) Sarı Kart

Tablo IX: Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

PERİYOTLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
I. Periyot	17	549	32,294	3,566	-2,419	0,05
II. Periyot	17	614	36,117	5,453		

P<0,05

Tablo IX'da sezonun I. ve II. periyodunda görülen sarı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre sezonun I. periyodunda görülen sarı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 32,294 iken, sezonun II. periyodunda görülen sarı kartların aritmetik ortalaması ise 36,117 olarak belirlenmiştir. Sezonun I. ve II. periyodunda görülen sarı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Grafik 9: Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafiksel Görünümü

(b) Kırmızı Kart

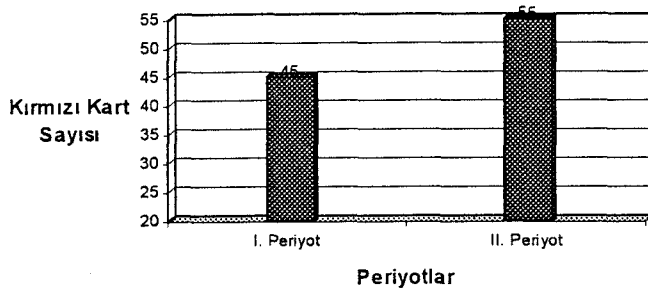
Tablo X: Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

PERİYOTLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
I. Periyot	17	45	2,647	1,934	-0,882	0,05
II. Periyot	17	55	3,235	1,953		

P>0,05

Tablo X'da sezonun I. ve II. periyodunda görülen kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre sezonun I. periyodunda görülen kırmızı kartların aritmetik

ortalaması ($\bar{X}$)= 2,647 iken, sezonun II. periyodunda görülen kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 3,235 olarak belirlenmiştir. Sezonun I. ve II. periyodunda görülen kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 10: Sezonun I. ve II. Periyodunda Görülen Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafiksəl Görünümü

4.6 Sezon Sonu Başarı Durumuna Göre Ligi Üst, Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımlar

4.6.1 Üst ve Orta Sıralardaki Takımlar

Sezon sonu başarı durumuna göre ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların müsabakalarda sergiledikleri saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo-11 ve Tablo-12’de sunulmuştur.

(a) Sarı Kart

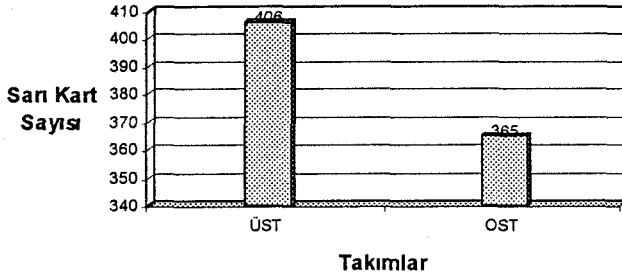
Tablo XI : Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
LÜSTT	6	403	67,166	7,626	+1,528	0.05
LOSTT	6	365	60,833	6,694		

P>0,05

$P > 0,05$

Tablo XI’de ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri sarı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre ligi üst sıralarda tamamlayan takımların gördükleri sarı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 67,166 iken, ligi orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri sarı kartların aritmetik ortalaması ise 60,833 olarak belirlenmiştir. Ligi üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımların gördükleri sarı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 11: Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafiksiz Görünümü

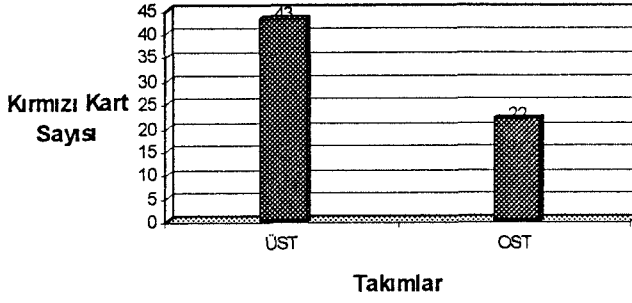
(a) Kırmızı Kart

Tablo XII: Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
LÜSTT	6	43	7,166	1,834	+2,317	0.05
LOSTT	6	22	3,666	3,214		

$P < 0,05$

Tablo XII’de ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre ligi üst sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 7,166 iken, ligi orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 3,666 olarak belirlenmiştir. Ligi üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Grafik 12: Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

4.6.2 Üst ve Alt Sıralardaki Takımlar

Sezon sonu başarı durumuna göre ligo üst ve alt sıralarda tamamlayan takımların müsabakalarda sergiledikleri saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo XIII ve Tablo XIV’de sunulmuştur.

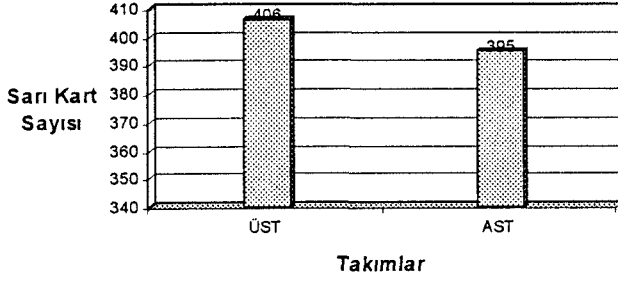
(a) Sarı Kart

Tablo XIII: Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
LÜSTT	6	403	67,166	7,626	+0,252	0.05
LASTT	6	395	65,833	10,476		

$P > 0,05$

Tablo XII’de ligo üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre ligo üst sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 7,166 iken, ligo orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 3,666 olarak belirlenmiştir. Ligo üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 13: Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

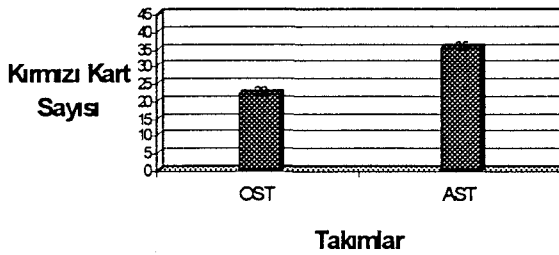
(a) Kırmızı Kart

Tablo XIV: Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
LÜSTT	6	43	7,166	1,834	+1,389	0.05
LASTT	6	35	5,833	1,471		

$P > 0,05$

Tablo XII’de ligu üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre ligu üst sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 7,166 iken, ligu orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 3,666 olarak belirlenmiştir. Ligu üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 14: Ligi Üst ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

4.6.3 Orta ve Alt Sıralardaki Takımlar

Sezon sonu başarı durumuna göre ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımların müsabakalarda sergiledikleri saldırgan davranışlar arasındaki anlamlı farklılığın araştırılmasında, 0,05 anlamlılık düzeyinde T-Test yöntemi kullanılmıştır. İstatistiki işlem sonuçları Tablo-15 ve Tablo-16'da sunulmuştur.

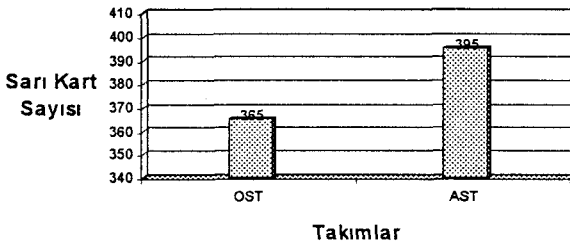
(a) Sarı Kart

Tablo XV: Ligi Üst ve Orta Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
LOSTT	6	365	60,833	6,694	-0,985	0,05
LASTT	6	395	65,833	10,476		

$P > 0,05$

Tablo XII'de ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre ligi üst sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 7,166 iken, ligi orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 3,666 olarak belirlenmiştir. Ligi üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 15: Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Sarı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselleştirilmesi

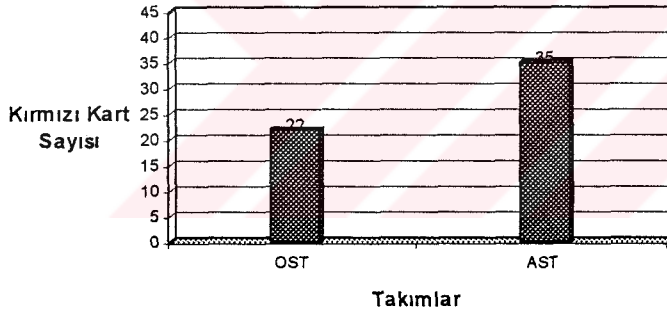
(a) Kırmızı Kart

Tablo XVI: Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerler

TAKIMLAR	N	F	$\bar{X}$	SS	T	P
LOSTT	6	22	3,666	3,214	-1,502	0,05
LASTT	6	35	5,833	1,471		

P>0,05

Tablo XII’de ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlara ait değerler yer almaktadır. Buna göre ligi üst sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ($\bar{X}$)= 7,166 iken, ligi orta sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartların aritmetik ortalaması ise 3,666 olarak belirlenmiştir. Ligi üst sıralarda ve alt sıralarda tamamlayan takımların gördükleri kırmızı kartlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Grafik 16: Ligi Orta ve Alt Sıralarda Tamamlayan Takımların Gördükleri Kırmızı Kartlara Ait Sayısal Değerlerin Grafikselsel Görünümü

5 TARTIŞMA

Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımların müsabaka ortamında sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 1a reddedilirken hipotez 1b kabul edilmiştir.

Kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu, fakat II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından deplasmanda oynayan takımların kendi evinde oynayan takımlara göre daha saldırgan oldukları belirlenmiştir.

Deplasmanda oynayan takımlar, kendi sahasında oynayan takımlara göre daha saldırgan oyun sergilemektedirler (COX, 1998).

Bu sonucu VOLKAMER (1971), görsel bakımdan alışılmamış bir çevrede oynamanın yarattığı etkiyle ve buna bağlı olarak performans yeteneğinin azalmasıyla, engellenme sınırının aşağıya çekilmesiyle ve rakip seyircilerin etkisiyle hırsını rakip takımdan çıkarma eğilimiyle açıklamıştır.

Ev sahibi takım taraftarlarınca rakip takım oyuncularına karşı sarfedilen “cehenneme hoş geldiniz, giriş var çıkış yok” gibi söylemlerin de oyuncuların psikolojilerini bozarak saldırgan davranış sergileme eğilimlerini artırdığı söylenebilir.

Araştırma sonuçları Volkamer ve Cox’un daha önce yaptığı çalışmaları destekler nitelikte görünmektedir.

Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda sergilenen saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 2a ve hipotez 2b reddedilmiştir.

Beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalarda sergilenen saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Müşabakaların beraberlikle veya galibiyet-mağlubiyetle sonuçlanması durumunun sergilenen saldırgan davranışları etkilemediği gözlenmiştir.

İki takım arasındaki skor farkı fazla olduğunda saldırganlık da en üst noktada olmaktadır. Skor, birbirine yakın olduğunda saldırganlık en alt düzeyde kalmaktadır (TİRYAKİ, 2000).

Kazanan ve kaybeden belli oldukça saldırganlık da azalmaktadır. Gol sayısı yükseldikçe saldırganlığın azalması, hem kazanan hem de kaybeden taraf için engellenmenin ve kendi gücünü aşma hissinin azalmasına bağlıdır. Golle birlikte gerginlik hissi ve dinamizm geçici bir süre için sona ermektedir (VOLKAMER, 1971).

Görüldüğü üzere bu noktada bilim adamlarının görüşleri ve yapılan bu araştırmanın sonuçları farklılık göstermektedir. Bu farklılık şu şekilde açıklanabilir:

Saldırgan davranış sergileme eğilimleri yüksek olan ve düşük olan (sportmence oynayan) oyuncular genelde bu özelliklerini, müşabakaların sonuçları ne olursa olsun koruyabilme yeteneğine sahiptirler.

Bunun yanında, takımların söz konusu müşabaka için belirledikleri hedeflerin genelde müşabaka süresi bitimine kadar devam etmesi ve buna bağlı olarak saldırganlık eğilimlerinin önemli ölçüde farklılık göstermemesi, araştırma sonuçlarını doğrular nitelikte görünmektedir.

Kazanan ve kaybeden takımların müşabaka ortamında sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 3a reddedilirken hipotez 3b kabul edilmiştir.

Kazanan ve kaybeden takımların sergiledikleri saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu, fakat II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından kaybeden takımların kazanan takımlara göre daha saldırgan oldukları belirlenmiştir.

Karşılaşma sonunda, kaybeden takımlar kazanan takımlara göre daha fazla saldırgan davranışlar sergilemektedirler (WEINBERG / GOULD, 1995; COX, 1998; ERŞEN, 2000).

Kaybedenin kendi gücünü aşmasıyla motorik koordinasyon özelliği azalmış ve hareketler ekonomik olmaktan uzaklaşmıştır. Kendi gücünü aşmaya tepki olarak da saldırgan davranışlar ortaya çıkmıştır (VOLKAMER, 1971).

Sporda aşırı zorlamanın sporcuyu saldırganlığa itelediği bir gerçektir. Kendisini yetersiz hisseden bir sporcu, üstesinden gelemeyeceği ölçüde, çok büyük görev ve sorumluluklarla donatılırsa sporcuda iki türlü tepki olacaktır. Ya bu görevden kaçacaktır ya da aşırı saldırgan bir yapıya bürünecektir (SAÇAKLI, 1994).

Kazanmanın performansın önünde tutulduğu ve çok değerli olduğu spor ortamında, galibiyetin getireceği nimetlerden yararlanamama, mağlubiyet sonrasında oluşacak karamsar tablo ve suçluluk duygusunun yarattığı gerginlik oyuncuların saldırgan davranış sergileme olasılıklarını artırmaktadır.

Bu noktada; araştırma sonucunda elde edilen bulgular, mevcut literatürdeki bulgularla paralellik göstermektedir.

Müsabakaların I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 4a ve hipotez 4b kabul edilmiştir.

Müsabakaların I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından müsabakaların II. periyodunda daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Yapılan bazı araştırmalarda; karşılaşmanın I. periyodunda görülen saldırgan davranışlar daha az iken, karşılaşmanın II. periyodunda bu saldırgan davranışların arttığı bulunmuştur. (COX, 1998).

Müsabaka boyunca gözlenen performans ve faul sayıları arasında, özellikle II. periyotta belirgin bir ilişki ortaya çıkmaktadır. I. periyotta takımlar skor farkını kapatma

olanağına sahiptirler. Ancak II. periyotta zaman baskısı hissedilmekte ve azalan bir performansla birlikte kazanma için çekişmeler başlamaktadır. Bu da saldırgan davranışların sergilenmesine yol açmaktadır (VOLKAMER, 1971).

Yorulma nedeniyle hareket koordinasyonunun azalması, zaman baskısı nedeniyle kişisel angajmanın artması ve taktik değişikliği, oyunun II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışların artmasına yol açmaktadır (NABER, 1972).

Oyunda skorun getirdiği gerginlik, amaca ulaşmadaki zorluk, sürenin azalması, artan yorgunlukla birlikte daha fazla adrenalin salgılanması ve beyine giden oksijen miktarının azalması saldırgan davranışta bulunma eğilimini artırmaktadır.

Cox, Volkamer ve Naber'in yaptıkları araştırmaların sonuçları, çalışmanın bu noktadaki sonucunu destekler mahiyettedir.

Sezonun I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olduğu ancak II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 5a kabul edilirken ve hipotez 5b reddedilmiştir.

Sezonun I. ve II. periyodunda sergilenen saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından II. periyotta daha fazla olduğu, fakat ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuç, sezon için belirlenen hedeflere ulaşamamasının beraberinde getirdiği baskı ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli olan zamanın azalması ile açıklanabilir. Performans kavramının önemini yitirmesi ve bütün uğraşların kazanmaya endekslenmesi de saldırgan davranışların yoğun olarak sergilenmesine olanak tanımaktadır.

Daha önce mevcut literatürde bu yönde bir çalışma yapılmadığından bulunan sonuç, araştırmaya özgü bir nitelik olarak değerlendirilebilir.

Sezon sonu başarı durumuna göre ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak II. saldırganlık kriteri olan kırmızı

kartlara göre anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 6.1a reddedilirken hipotez 6.1b kabul edilmiştir.

Ligi üst ve orta sıralarda tamamlayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından üst sıralardaki takımların orta sıralardaki takımlara göre daha saldırgan oldukları, II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sezon sonu başarı durumuna göre ligi üst ve alt sıralarda tamamlayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 6.2a ve hipotez 6.2b reddedilmiştir.

Ligi üst ve alt sıralarda tamamlayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sezon sonu başarı durumuna göre ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışlar arasında, istatistiki açıdan I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlara ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlara göre anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle hipotez 6.3a ve hipotez 6.3b reddedilmiştir.

Ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımların sergiledikleri saldırgan davranışların, I. saldırganlık kriteri olan sarı kartlar açısından ve II. saldırganlık kriteri olan kırmızı kartlar açısından eşit düzeyde olduğu belirlenmiştir.

VOLKAMER (1971), bir ligde üst sıralarda ve alt sıralarda yer alan takımların orta sıralarda yer alan takımlara, alt sıralarda yer alan takımların üst sıralarda yer alan takımlara oranla daha saldırgan oynadıklarını tespit etmiştir.

Şampiyonluğu ve küme düşmemeye oynayan takımlar, orta sıralarda yer alan takımlara göre daha fazla saldırgan oyun stillerini benimsemektedirler (ERŞEN, 2000).

Araştırma sonuçları, Volkamer'in bulduğu sonuçlarla kısmen benzerlik göstermektedir. Ligi üst sıralarda tamamlayan takımların ligi orta sıralarda tamamlayan

takımlara oranla saldırganlık eğilimlerinin daha fazla olması, saldırganlığın performansla olumlu yönde bir ilişkisinin olup olmadığı sorusunu da gündeme getirmektedir.

Ancak ligin orta sıralarda tamamlayan takımların puan olarak; üst ve alt sıralardaki takımlardan çok belirgin olarak ayrılmadığı, ligin son haftalarına kadar küme düşmeme ve Avrupa Kupaları'na katılma gibi hedeflerinin devam ettiği gerçeği araştırma sonuçlarını doğrulamaktadır.

Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular, Volkamer ve Erşen'in bulgularıyla bazı noktalarda paralellik gösterirken bazı noktalarda da farklılıklar göstermektedir.

6 SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan bu araştırmada sonuç olarak; müsabakalarda görülen sarı ve kırmızı kartlar açısından, kendi evinde ve deplasmanda oynayan takımlar arasında, kazanan ve kaybeden takımlar arasında, müsabakaların I. ve II. periyodu arasında, sezonun I. ve II. periyodu arasında ve ligi üst sıralarda tamamlayan takımlarla orta sıralarda tamamlayan takımlar arasında anlamlı ($P<0,05$) farklılıklar bulunmuştur. Bunun yanında; beraberlik ve galibiyet-mağlubiyet ile sonuçlanan müsabakalar arasında, ligi üst ve alt sıralarda tamamlayan takımlar ve ligi orta ve alt sıralarda tamamlayan takımlar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı da tespit edilmiştir.

Bu genel sonuç doğrultusunda sporda saldırganlığın azaltılmasına yönelik, literatür destekli öneriler aşağıda sunulmaktadır:

- Antrenörler, genç sporcularına saldırgan olmayan davranış modellerini göstererek onları eğitmelidirler.
- Sporcularını saldırgan davranışlara yönelten veya onları bu davranışlarından dolayı ödüllendiren antrenörlerin lisansları iptal edilmelidir.
- Kuralların dışına çıkarak saldırgan davranışta bulunan sporcular cezalandırılmalıdır.
- Kulüp yöneticileri ve antrenörler, müsabaka öncesi karşı tarafa olumsuz mesajlar gönderen davranışlardan kaçınmalı, ezeli rekabet içerisinde olduğu söylenen takımlar arasında iyi ilişkiler artırılmalı ve desteklenmelidir.
- Takımların veya sporcuların haksız olduğuna inandıkları kararlara itiraz edebilecekleri özel kurallar getirilmelidir.
- Sportif karşılaşmaların, ailece izlenebilmesine olanak tanıyacak kolaylıklar sağlanmalıdır.
- Fair-play gibi normlar bir jenerasyondan diğerine sosyalizasyon yoluyla aktarılmalıdır (GERGEN / GERGEN, 1986; BAKKER et al., 1990; WANN, 1997; COX, 1998).

- Yönetimler, ceza ile ilgili yaptırımları yeniden düzenlemelidir. Böylece, kural ihlali sonucu verilecek cezalar, potansiyel pekiştirmeyi sağlamak yerine, daha büyük ceza yaptırımlarını sağlayacak değerde olacaktır.
- Yönetimler, takımlara uygun antrenörlük yapılmasını sağlamalıdır, özellikle de gençler düzeyinde. Gençlerin sportif eğitimi sırasında fair-play üzerinde önemle durulmalıdır.
- Medya, spordaki şiddet ve düşmanlık içeren saldırganlığı azaltmak için, sporcuların, antrenörlerin, yöneticilerin, hakemlerin ve seyircilerin katılımını sağlayarak bir kampanya yürütmelidir.
- Medya, sporda ortaya çıkabilecek saldırgan olaylara dikkat çekmek yerine, bu olayları uygun bir şekilde yalıtmalıdır.
- Antrenörler, yöneticiler, sporcular, medya mensupları ve spordaki otorite figürü olan kişiler, saldırganlığın niçin ortaya çıktığı, zararları, nasıl kontrol edilebileceği konularını anlayabilmeleri için, saldırganlık ve şiddetle ilgili seminerlere katılmalıdırlar.
- Antrenörler, yöneticiler, hakemler ve medya; toplum tarafından beğenilen ve istenilen davranışları gösteren sporcuları teşvik edip desteklemeli, düşmanca davrananları da cezalandırmalıdır.
- Sporcular; saldırganlıkla ilgili davranımları azaltmaya yardımcı olarak programlara alınmalıdırlar. Kuralların katılığı, daha sert cezalar ve pekiştirme örüntülerinin değiştirilmesi spordaki saldırganlığın ketlenmesinin yalnızca bir bölümüdür. Sonuçta, sporcu kendi davranışının sorumluluğunu üstlenmelidir (ALVIES, 2002).
- Oyunculara; rakiplerine karşı saygılı olmaları, oyunun kurallarına uymaları, kazanmanın performanstan önemli olmadığı, asıl amacın neşeli vakit geçirmek ve yetenekleri geliştirmek olduğu antrenörler, aileler ve yönetimler tarafından sık sık vurgulanmalıdır.

- Antrenörlerin oyuncularıyla bir fair-play anlaşması -gerektiğinde yazılı olarak- yapmaları önerilmektedir (DAVIES, 2002).
- Oyunculara, sporun barışçıl duyguları güçlendiren asıl misyonu anlatılmalıdır.
- Antrenörler, katılımın önemli olduğunu vurgulayarak kazanma üzerinde yoğunlaşmamalı (COAKLEY, 1982).
- Beden eğitmciler ve antrenörler aileleri, belirledikleri hedefler konusunda bilgilendirmeli ve onlarla sürekli işbirliği içerisinde olarak probleme karşı ortak hareket etmeli (HELLSTEDT, 1988).

Bu önerilere ilaveten, yapılan bu araştırma çerçevesinde şu türden önerilerinde de sporda saldırgan davranışları azaltılabileceği düşünülmektedir:

- Antrenörlerin antrenman programlarında teorik derslere ağırlık vererek bu konu üzerinde, sporcularda uygun davranış özellikleri geliştirmeleri.
- Sporda saldırganlık konusunun beden eğitimi ve spor dersi müfredatına konularak işlenmeli ve eğitim programlarında görsel iletişim araçlarından yararlanılmalı.
- Okullarda, spor salonlarında ve spor komplekslerinde fair-play ruhuna uygun slogan, afiş veya logolar dikkat çekecek bir biçimde sergilenmeli.
- Sporun tüm kategorilerinde fair-play ödülleri hayata geçirilmeli ve önemi üzerinde durulmalı.
- İlgili kuruluşlarca transfer piyasasında yeni düzenlemeler yapılarak sporcuların kazançları daha makul standartlara göre düzenlenmeli ve diğer meslek gruplarıyla aralarındaki uçurum mümkün olduğunca azaltılmalı.
- Sporla ilgilenen medya mensuplarının mesleki yeterlilikleri konusuna dikkat edilmeli ve bu konuda kişilerde bazı özellikler aranmalı.
- Ayrıca konunun; seyirci şiddeti ile birlikte ele alınarak incelenmesi, araştırmanın geliştirilebilmesine yönelik bir çalışma olarak düşünülebilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ALVIES, C.: *“How Can Athletes Be Helped in order to Keep Violence off The Court”*

[http:// www.shpm.com/articles/sports/violence.html](http://www.shpm.com/articles/sports/violence.html) (18 Temmuz 2002)

ATKINSON, R.L. / ATKINSON, R.C. / SMITH, E.E. / BEM, D.J. / HOEKSEMA, S.M.:

“Hilgard’s Introduction to Psychology”

12 th Edition 1977

Çev: ALOGAN, Y.: *“Psikolojiye Giriş”*

Arkadaş Yayınları, 1999

A.Ü.A.Ö.F. (Yayınlayan) : *“Spor Psikolojisi”*

Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir 1993 ss. 77-81

BAKKER, F.C. / WHITING, H.T.A. / VAN der BRUG, H.:

“Sport Psychology: Concepts and Applications”

New York : Wiley and Sons, 1990

BANDURA, A.: *“Aggression : A Social Learning Analysis”*

Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, 1973

BANDURA, A.: *“ Social Learning Theory”*

Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall, 1977

BARON, R.A.: *“Human Aggression”*

1977

In : *“Violence in Sport”*

[http:// www.firstsoccer.com/violence.htm](http://www.firstsoccer.com/violence.htm) (20 Mayıs 2002)

BAŞER, E.: *“Uygulamalı Spor Psikolojisi”*

Bağırhan Yayınevi, Ankara 1998 ss. 170-171

BAUMANN, S.: “Praxis der Sportpsychologie”

BLV Verlagsgesellschaft mbH,

Çev : İKİZLER, C. / ÖZCAN, A.O.: “Uygulamalı Spor Psikolojisi”

I. Baskı, Alfa Basım Yayım İstanbul 1994 ss. 170-177

BERGER-VACHON, C.: “Soccer Accidents in The French Rhone-Alpes
Soccer Association Sports Medicine”

(1986) 3 ss. 69-77

In : Ö. ŞENEL : “Profesyonel Futbolcularda Bir Sezon Boyunca Meydana
Gelen Spor Sakatlıkları ve Oluşum Nedenleri”

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (1999) 4 ss. 32-37

BERKOWITZ, L.: “Aggression : Its Causes, Consequences and Control”

New York : McGraw-Hill, 1993

BUDAK, S.: “Psikoloji Sözlüğü”

Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2000 ss. 653-654

CEMAL, M.: “Saldırganlığın Panzehiri”

[http:// www.members.tripod.com/MustafaCemal/boomerang/aggression.htm](http://www.members.tripod.com/MustafaCemal/boomerang/aggression.htm)

(14 Nisan 2001)

COAKLEY, J.J.: “Sport in Society, Issues and Controversies”

Second Edition, St.Luis : C.V.Mosby, 1982

COHEN, L. / MANION, L. / MORRISON, K.: “Research Methods in Education”

(Fifth Edition), London & New York: Routledge & Falmer Press.

COX, R.H.: “Sport Psychology: Concepts and Applications”

4th Edi. Boston : WCB / McGraw-Hill, 1998

ÇETİN, O.: “Topluma da Bir Kart”

Radikal Gazetesi, 8 Mart 2001

DAVIES, M.: *"Fair-Play Guidelines"*

http// www.stalbertringette.com (21 Ağustos 2002)

DEMİRAY, K.: *"Temel Türkçe Sözlük"*

İnkılap Kitapevi, İstanbul 1998 S.746

DOLLARD, J. / DOOB, L.W. / MILLER, N.E. / MOWRER, O.H. / SEARS, R.R.:

"Frustration and Aggression"

New Haven : Yale University Press (1939)

ERON, L.D.: *"The Development of Aggressive Behavior From The Perspective of A Developing Behaviorism"*

American Psychologist (1987), ss. 435-442

ERŞEN, E.: *"Spor Biliminde İlk Çalışmalar- Spor ve Saldırganlık"*

Marmara Üniversitesi I. Ulusal Eğitim Sempozyumu (1986)

ERŞEN, E.: *"Spor Ortamında Seyirci Şiddetinin Sergilenmesi Bağlamında Bazı Özel Durum Değişkenleri"*

I. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Kongresi (2000) s. 386-393

FREUD, S.: *"Excerpt From Civilization and Its Discontents"*

In Social Psychology Readings. A.G. Harberstadt, S.L.Ellyson (Eds)

New York : McGraw-Hill, 1930

GERGEN, K.J. / GERGEN, M.M.: *"Social Psychology"*

2nd Edi. New York, NY : Springer-Verlag, 1986

HELLSTEDT, J.C.: *"Kids, Parents and Sport : Some Qestions and Answers"*

The Physician and Sportsmedicine, 16 (4) 203-11. EJ 372800, 1988

HORST, de M.: *"Sportphysiologie"*

Tropon Werke, Köln-München 1976

In: E. BAŞER : *"Uygulamalı Spor Psikolojisi"*

Bağırhan Yayınevi, Ankara 1998

LEONARD, W.M.: "A Sociological Perspective of Sport"

Third Edition, New York, Macmillan Publishing Company, 1988 ss. 165-171

LORENZ, K.: "On Aggression, Harcourt, Brace and World"

1966

In : Ş. TİRYAKİ : "Spor Psikolojisi-Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama"

Eylül Yayıncılık, Ankara 2000

MORGAN, T.C.: "Introduction to Psychology"

Çev : ARICI, H. et al.: "Psikolojiye Giriş"

Meteksan Ltd. Şti., Ankara 1980

NABER, F.: "Verteilung der Fouls Waehrend der Dauer Eines Basketballspiels"

In : M. VOLKAMER : "Experimente in der Sporpsychologie"

Verlag Karl Hofmann Schorndorf (1972) ss. 66-69

ÖZBAY, Y.: "Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi- Araştırma, Teori ve Uygulama"

İber Matbaacılık, Trabzon 2002 s. 112

ÖZBEK, O.: "Sporda Etik Dışı Davranış Alanları ve Etik İlkeler"

Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (1999) 4 ss. 38-50

ÖZDİLEK, M. : "Futbolcu Dediğin İnsancıl Olur"

Radikal Gazetesi, 8 Mart 2001

ÖZTÜRK, F.: "Toplumsal Boyutlarıyla Spor"

Bağırhan Yayınevi, Ankara 1998 ss. 28-29

PATTERSON, G.R.: "Assertive Behavior in Children: A Step Toward A Theory of Aggression"

Monographs of The Society For Research in Children Development, 1967

PILZ, G.A.: "Fördert Sport Aggressives Verhalten?"

Umschau in Wissenschaft und Technik 74 (Heft 22), 1974 s. 699

RUSSELL, G.W. / RUSSELL, A.M.: “Sports Penalties : An Alternative Means of Measuring Aggression, Social Behavior and Personality”

12 (1), 1984 ss. 69-74

SAÇAKLI, M.: “Psikolojik ve Sosyolojik Açıdan Sporda Şiddet”

Olimpik Akademi Dergisi (1994) 1-2, ss. 23-30

SMITH, E.R. / MACKIE, D.M.: “Social Psychology”

New York, NY : Worth Symptoms of Stress, 1995

In : Ş. TİRYAKİ : “Spor Psikolojisi”

Eylül Yayınları, Ankara 2000 s. 150

STEUER, F.B. / APPLEFIELD, J.M. / SMITH, R.: “Televised Aggression and The Interpersonal Aggression of Preschool Children”

Journal of Experimental Child Psychology 11 (1971) ss. 422-447

TFFHGD : “Kural 12-Fauller ve Fena Hareketler”

[http:// www.tffhg.org.tr/oyunkural/k12.htm](http://www.tffhg.org.tr/oyunkural/k12.htm) (20 Temmuz 2002)

TERRY, P.C. / JACKSON, J.J.: “The Determinants and Control of Violence in Sport”

Quest, 37 (1) 1985 ss. 27-37

TEZCAN, M.: “Bir Şiddet Ortamı Olarak Okul”

Cogito (Üç Aylık Düşünce Dergisi) (1996) 6-7 s. 105

TİRYAKİ, Ş.: “Spor Psikolojisi- Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama”

Eylül Kitap ve Yayınevi, Ankara 2000 ss. 148-162

UYGUR, N.: “Saldırganlık”

[http:// www.ntvmsnbc.com/news/107016](http://www.ntvmsnbc.com/news/107016) (17 Eylül 2001)

VOLKAMER, M.: “Zur Aggressivitaet in Konkurrentenorientierten Sozialen Systemen”

Sportwissenschaft 1, 1971

VOLKAMER, S.: *“Sport als Aggressives Verhalten-Aggressives im Sport”*

Leibeserziehung 21, (1972) ss. 409-415

WANN, D.L.: *“Sport Psychology”*

New Jersey : Prentice-Hall, 1997

WEINBERG, R.S. / GOULD, D.: *“Foundations of Sport and Exercise Psychology”*

Champaign, IL : Human Kinetics, 1995

EKLER

EK-1 : Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu
Müşabaka Detayları

EK-2 : Türkiye Profesyonel Futbol I. Süper Ligi 2001-2002 Futbol Sezonu
Sezon Sonu Başarı Sıralaması

EK-1

1. Hafta
10-12 Ağustos 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	63 73				1 2	20 85 89		66		Trabzonspor
Fenerbahçe	38				3 0	79		84		Samsunspor
Antalyaspor	58		76		1 8					MKE Ankaragücü
Denizlispor	26				5 0	78		41		Yimpaş Yozgatspor
Gaziantepspor	43 44 55				1 1	5 65		69		Galatasaray
Göztepespor					2 0	83				Bursaspor
Gençlerbirliği	3 10 12				4 4	16 85 87	90			Diyarbakırspor
Malatyaspor					2 0					İstanbulspor
Çaykur Rizespor	41 46				0 0	14 56				Kocaelispor

2. Hafta
17-19 Ağustos 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	72 89				1 0	50		58		Denizli
Trabzonspor	16 72 82				2 1	28 33 58	70	35 83		Gaziantepspor
MKE Ankaragücü	56				6 0	25 32		55		Malatyaşpor
Samsunspor	60 61 86				0 2	30				Gençlerbirliği
Yimpaş Yozgatspor	36 46 51	89			2 1	51 57				Çaykur Rizespor
Kocaelispor	65				3 1	88				Antalyaspor
Bursaspor	73				2 2	79 87				Beşiktaş
Diyarbakırspor	38 74				1 2	56 57				Göztepespor
İstanbulspor	21 28 71				1 0	44 88				Fenerbahçe

3. Hafta
24-26 Ağustos 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor		Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.				dk.		dk.		
Beşiktaş	54 61 70	79			4	0					Diyarbakırspor
Fenerbahçe	51 54				4	1	15				MKE Ankaragücü
Trabzonspor					5	0	31				Bursaspor
Antalyaspor					3	3	39				Yimpaş Yozgatspor
Gençlerbirliği	60 71		80		0	1	36 44 60				İstanbulspor
Çaykur Rizespor	22 55				3	6	19 72		37		Galatasaray
Göztepespor	12 60				2	1	14 16 18	88	65		Samsunspor
Gaziantepspor	64				0	0	28 48				Denizlispor
Kocaelispor	49				2	0	34 44 78	88			Malatyaspor

4. Hafta
7-9 Eylül 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	56				2 1	19 78				Antalyaspor
MKE Ankaragücü	9 62				2 5	21 29 44				Gençlerbirliği
Samsunspor	27 66				2 1	68 70				Beşiktaş
Denizlispor	65 77 81		62		1 2	83				Çaykur Rizespor
Kocaelispor	61				3 3	43 81				Fenerbahçe
Bursaspor	75				0 2	70 82 87		69		Gaziantepspor
Diyarbakırspor	4 26				3 1	47				Trabzonspor
Yimpaş Yozgatspor					3 0					Malatyaspor
İstanbulspor	32 56 88				0 0	51 66				Göztepespor

5. Hafta
14-16 Eylül 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş					0 1	7 35				İstanbulspor
Fenerbahçe	85				1 0	39 60				Yimpaş Yozgatspor
Trabzonspor	55				1 2	40 40 51	85 89			Samsunspor
Antalyaspor					1 0					Denizlispor
Gençlerbirliği	77				2 2	48 73 80				Kocaelispor
Göztepespor	34 42 59	70			2 1	30 82 90				MKE Ankaragücü
Malatyaspor	38 40				0 2	29 30				Galatasaray
Gaziantepspor	87				0 2					Çaykur Rizespor
Bursaspor	44 44 75	83	35		2 1	47 79				Diyarbakırspor

6. Hafta
21-23 Eylül 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	63				2 0	7 61 80	90			Fenerbahçe
MKE Ankaragücü	43 87 89				3 4	41 55				Beşiktaş
Çaykur Rizespor	34 37 65				1 1	17 33				Antalyaspor
Denizlispor	47				4 1	71				Malatyaspor
Yimpaş Yozgatspor			84		0 2	57				Gençlerbirliği
Bursaspor	22 40 58				2 1	25 28 38				Samsunspor
Diyarbakırspor	82				2 3	30 47 55				Gaziantepspor
İstanbulspor	60 78				2 1	22 85				Trabzonspor
Kocaelispor	68				2 0	27				Göztepespor

7. Hafta
28-30 Eylül 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	1		1		4 2	8 10	41 42			Kocaelispor
Fenerbahçe					2 1	43 78				Denizlispor
Trabzonspor	60 66				2 2	41 55 57				MKE Ankaragücü
Gençlerbirliği	38 51				1 3	17 38 57				Galatasaray
Göztepespor	23 61				0 0	34				Yimpaş Yozgatspor
Malatyaspor	24 39 49	80			2 1	81		53		Çaykur Rizespor
Bursaspor	40 53				1 2	51 62 66	82 86			İstanbulspor
Diyarbakırspor					1 1	44 44 66				Samsunspor
Gaziantepspor	41		88		2 3	62				Antalyaspor

8. Hafta
12-14 Ekim 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	50 53				4 1	41 55 69	70 82			Göztepespor
Antalyaspor	47 82				2 1					Malatyaspor
MKE Ankaragücü	44				0 1	43				Bursaspor
Samsunspor	27 39 46	65			2 1	8		52		Gaziantepspor
Çaykur Rizespor	81				1 2	10 50 73	85			Fenerbahçe
Denizlispor	54 88				4 1	44 52 83				Gençlerbirliği
Yimpaş Yozgatspor					1 3	23 89				Beşiktaş
Kocaelispor	43				1 0	42 43 78				Trabzonspor
İstanbulspor	51 68 85				1 0	42				Diyarbakırspor

9. Hafta
19-21 Ekim 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
İstanbulspor	31 74				0 1	89				Samsunspor
Beşiktaş	12 41 75	85			2 2	12 26 28	50 74			Galatasaray
Fenerbahçe	83 88				3 2					Antalyaspor
Trabzonspor	28 76 89				2 0	33 65 89				Yimpaş Yozgatspor
Gençlerbirliği	44 72				2 2	45 77				Çaykur Rizespor
Göztepespor					1 1	45 59	85			Denizlispor
Gaziantepspor	31 80 88				1 0	29 55	82			Malatyaspor
Bursaspor					2 1	90				Kocaelispor
Diyarbakırspor	82 89				2 1	51				MKE Ankaragücü

10. Hafta
26-28 Ekim 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	77 83				3 1	34 58		90		Trabzonspor
Antalyaspor	25 35 46				2 2	56 72 78				Gençlerbirliği
MKE Ankaragücü	24 51 84				2 0	17 66 80				Samsunspor
Çaykur Rizespor					0 0	17 31 57				Göztepespor
Denizlispor	60				3 3	17 87				Beşiktaş
Malatyaspor	29 75				1 3	23 30 41	43 47 74	50		Fenerbahçe
Yimpaş Yozgatspor	57				3 4					Bursaspor
Kocaelispor	62 66				3 1	39 55				Diyarbakırspor
İstanbulspor	7				0 1					Gaziantepspor

11. Hafta
2-4 Kasım 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Diyarbakırspor	10 19 79	87			1 1	27 79 86	87	90		Yimpaş Yozgatspor
İstanbulspor	27				1 2	57				MKE Ankaragücü
Bursaspor	53				5 0	38 55 73				Galatasaray
Kocaelispor	15				0 1	27 75				Samsunspor
Gaziantepspor	37 80				0 2	23 58 71				Fenerbahçe
Göztepespor					0 0	54 82				Antalyaspor
Gençlerbirliği	41				1 2	40 66				Malatyaspor
Trabzonspor	19 79				2 2	64		61		Denizlispor
Beşiktaş	17 17				2 1	25 39 80				Çaykur Rizespor

12. Hafta
16-18 Kasım 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	22 35 75				5 1	76				Diyarbakırspor
Fenerbahçe	73 86				2 0	69		86		Gençlerbirliği
Antalyaspor					1 4	36				Beşiktaş
MKE Ankaragücü	42 88				1 1	38 42 89				Gaziantepspor
Çaykur Rizespor	61 63				1 1	7 74				Trabzonspor
Denizlispor	64 84				0 0	43 60				Bursaspor
Malatyaspor	38 48				3 1	40				Göztepespor
Yimpaş Yozgatspor	59 70				2 0	65 82				Samsunspor
Kocaelispor	13				2 0			84		İstanbulspor

13. Hafta
23-25 Kasım 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş					3 1	75				Malatyaspor
Trabzonspor					2 0	44 49 68				Antalyaspor
MKE Ankaragücü	25 70				2 0	22 25 34	71			Kocaelispor
Samsunspor	80 82				0 1	40 51 60	77 86			Galatasaray
Göztepespor	15 23 32	66			0 5	65				Fenerbahçe
Gaziantepspor	32				5 0	43				Gençlerbirliği
Bursaspor	11				1 0	8				Çaykur Rizespor
Diyarbakırspor					3 0					Denizlispor
İstanbulspor	67 79				2 0	65				Yimpaş Yozgatspor

14. Hafta
30 Kasım-2 Aralık 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray					4 1	23 36		30 32		İstanbulspor
Fenerbahçe	47		35		1 2	25 43 48		35		Beşiktaş
Antalyaspor					3 0	25				Bursaspor
Gençlerbirliği					0 1	38 63 78				Göztepespor
Çaykur Rizespor	33 33 63	75			2 0	25 37 44	85			Diyarbakırspor
Denizlispor	33 37 66				4 1			27		Samsunspor
Malatyaspor	39 79				1 0					Trabzonspor
Yimpaş Yozgatspor	11				0 2	36				MKE Ankaragücü
Kocaelispor	22				0 0	38 53 81				Gaziantepspor

15. Hafta
7-9 Aralık 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	14				1 0	20 60				Gençlerbirliği
Trabzonspor	60				2 1					Fenerbahçe
MKE Ankaragücü	42 61 89		70		2 1	10 42 65		85		Galatasaray
Çaykur Rizespor	4 65				1 0	44 68				Samsunspor
Göztepe	9				1 3	22 85				Gaziantepspor
Yimpaş Yozgatspor	30 69				4 0					Kocaelispor
Bursaspor	53				1 0	36				Malatyaspor
Diyarbakırspor	24				3 1	10 78		30 82		Antalyaspor
İstanbulspor					1 1	84				Denizlispor

16. Hafta
14-16 Aralık 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	10 34 52	64			5 1	18 57 79		25		Kocaelispor
Fenerbahçe	65 69				3 1	87				Bursaspor
Antalyaspor	25 28 38	57			1 1	20 84				Samsunspor
Gençlerbirliği	87				1 1	89				Trabzonspor
Çaykur Rizespor	88				1 1	20 65 65				İstanbulspor
Denizlispor	38				3 4	36				MKE Ankaragücü
Göztepespor	24 53				0 6	53				Beşiktaş
Malatyaspor	19				1 3	21 31 44	59			Diyarbakırspor
Gaziantepspor	63 74				3 2	32 58 74				Yimpaş Yozgatspor

17. Hafta
21-23 Aralık 2001

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	9 40 41	54			3 1			71		Gaziantepspor
Trabzonspor					3 0	70				Göztepespor
MKE Ankaragücü	44 66		70		1 1	44				Çaykur Rizespor
Samsunspor	42 89		26		1 1					Malatyaspor
Yimpaş Yozgatspor	87 87				3 3	81				Galatasaray
Kocaelispor	39				2 1	10		46 83		Denizlispor
Bursaspor			82		0 1	89		89		Gençlerbirliği
Diyarbakırspor	10 48 64	82 89			2 1	34 40 56	86			Fenerbahçe
İstanbulspor	19 48				4 1					Antalyaspor

18. Hafta
18-20 ocak 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	25 32 75				2 0	62				Gaziantepspor
Trabzonspor	40 50 56				0 5	34 44 50				Beşiktaş
MKE Ankaragücü	5 7 79	81			2 0	63				Antalyaspor
Samsunspor	6 61 84	85			1 0	82				Fenerbahçe
Yimpaş Yozgatspor			65		0 1	8 46		25		Denizlispor
Kocaelispor	16 49 86	88			2 1	79				Çaykur Rizespor
Bursaspor	44 67				0 0	43 84				Göztepespor
Diyarbakırspor					1 2	63 80				Gençlerbirliği
İstanbulspor	38 44				1 0	35				Malatyaspor

19. Hafta
22-24 Ocak 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	73 79				2 1	56 80				Bursaspor
Fenerbahçe	25 39				2 0	20 39 55				İstanbulspor
Antalyaspor	13 53 59	64 83			2 0					Kocaelispor
Gençlerbirliği	13 59 86	89	88		2 2			88		Samsunspor
Çaykur Rizespor					1 1	43 46 67	86			Yimpaş Yozgatspor
Denizlispor	44		79		1 1	38 64				Galatasaray
Göztepespor	21 88				3 1	35				Diyarbakırspor
Malatyaspor	67 69				4 1	25 50	53			MKE Ankaragücü
Gaziantepspor	28 63				5 2	29 37 78				Trabzonspor

20. Hafta
26-28 Ocak 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	28 63				4 1	30 76 81		21		Çaykur Rizespor
MKE Ankaragücü	15 47 49		84		3 2	54		74 81		Fenerbahçe
Samsunspor	37 50				1 2	40				Göztepespor
Denizlispor	30 58				5 2	32		56		Gaziantepspor
Malatyaspor					2 1	39				Kocaelispor
Yimpaş Yozgatspor	87 89				3 2	31 85				Antalyaspor
Bursaspor	77 87		78		2 2	44 87				Trabzonspor
Diyarbakırspor	1				0 0					Beşiktaş
İstanbulspor	60 68				0 0					Gençlerbirliği

21. Hafta
1-3 Şubat 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	27 74				0 0	29 53 81	83			Samsunspor
Fenerbahçe	39 44 68				3 0	34 39 43				Kocaelispor
Trabzonspor	25 46 77	78			0 2	23 23 64	76			Diyarbakırspor
Antalyaspor	41 71 76				1 1	88				Galatasaray
Gençlerbirliği	34 88				0 1	10 44 88				MKE Ankaragücü
Çaykur Rizespor	57 89				3 1	58 62 62				Denizlispor
Göztepespor	21				0 0	26	33			İstanbulspor
Malatyaspor	50 55 60	85 86	67		2 1	41	65			Yimpaş Yozgatspor
Gaziantepspor	38				5 2	48 55				Bursaspor

22. Hafta
8-10 Şubat 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	9		80		1 0	13 66		71		Malatyaspor
MKE Ankaragücü	43 66				4 2	60 66 66	85	60		Göztepespor
Samsunspor	20 44 80				1 2	38 72				Trabzonspor
Çaykur Rizespor	25 66 88	89			1 0	38 47 50	71 80			Gaziantepspor
Denizlispor	85				3 2	24 87 88				Antalyaspor
Yimpaş Yozgatspor	26 52 57				1 2	57				Fenerbahçe
Kocaelispor	38				0 1	39 87				Gençlerbirliği
Diyarbakırspor	8 80				2 3	78		38		Bursaspor
İstanbulspor	24 54 60				1 2	40 52 82				Beşiktaş

23. Hafta
15-17 Şubat 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	72 75				1 2	17 48 76		69		MKE Ankaragücü
Fenerbahçe	18 34 49				1 0	24 52 89		62 76 76		Galatasaray
Trabzonspor	9				2 0	25 85				İstanbulspor
Antalyaspor	42 59				2 2	44 61 76				Çaykur Rizespor
Gençlerbirliği	46 58 89				3 2	18 23 78				Yimpaş Yozgatspor
Göztepespor					3 0					Kocaelispor
Malatyaspor	38 41				0 0	62		52		Denizlispor
Gaziantepspor	30 42				0 1	21 26 73				Diyarbakırspor
Samsunspor	24 58 63				2 3	17 35				Bursaspor

24. Hafta
22-24 Şubat 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	28				3 1	17 27 39	62 64 68			Gençlerbirliği
Antalyaspor	4 44 49	76			3 3	30 44		88		Gaziantepspor
MKE Ankaragücü	16 75 89				4 2	8 67 86				Trabzonspor
Samsunspor					0 0	19 25 30	68			Diyarbakırspor
Çaykur Rizespor	82				0 0	53		90		Malatyaspor
Denizlispor	25 73				1 2	71 80 83	88			Fenerbahçe
Yimpaş Yozgatspor	71				1 1	49		76		Göztepespor
Kocaelispor	28				0 2	11 28 38				Beşiktaş
İstanbulspor	30		64		3 0	27				Bursaspor

25. Hafta
28 Şubat-2 Mart 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş					4 2	56 68 72				Yimpaş Yozgatspor
Fenerbahçe	30 40 66	78 84			2 1			36		Çaykur Rizespor
Trabzonspor	52 82				1 2	10 27 40	70			Kocaelispor
Gençlerbirliği	76 87 89				4 2	34 44 49				Denizlispor
Göztepe	66				2 0					Galatasaray
Malatyaspor	5 58 85				2 1	5 14				Antalyaspor
Bursaspor	59 89 89				2 1	60 63 75	77			MKE Ankaragücü
Diyarbakırspor	57 62 87				1 0	10 83		44		İstanbulspor
Gaziantepspor	14				1 0	27 62				Samsunspor

26. Hafta
8-10 Mart 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	38 68 70		77		1 0	44		75		Beşiktaş
Antalyaspor	69 73				0 1	76				Fenerbahçe
MKE Ankaragücü	44 57 59		63		1 1	23 44				Diyarbakırspor
Çaykur Rizespor	33 64 85				1 2	66				Gençlerbirliği
Denizlispor	7				2 1	7 71				Göztepespor
Malatyaspor	44 66				1 1	36 78 86				Gaziantepspor
Yimpaş Yozgatspor	61				2 3	28				Trabzonspor
Kocaelispor					1 2	11 51				Bursaspor
Samsunspor	82 86				0 1	6 44				İstanbulspor

27. Hafta
15-17 Mart 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor		Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.				dk.		dk.		
Beşiktaş	73				2	2	73				Denizlispor
							80				
Fenerbahçe	22				2	2	9				Malatyaspor
							33				
							56				
Trabzonspor	30				0	2	38				Galatasaray
	58						80				
Gençlerbirliği	74				1	0	58		89		Antalyaspor
	87						69				
	89						74				
Samsunspor	31				2	0	22				MKE Ankaragücü
	62						69				
	88						74				
Göztepespor	46				2	3					Çaykur Rizespor
	84										
Gaziantepspor	76				2	2					İstanbulspor
Bursaspor	67				3	1	11				Yimpaş Yozgatspor
	81						29				
							65				
Diyarbakırspor	76				1	1	3				Kocaelispor
							10				
							87				

28. Hafta
22-24 Mart 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	83				2 1					Bursaspor
Fenerbahçe	4 24 38	51 87			4 1	34 43		60		Gaziantepspor
Antalyaspor	48				2 0	70				Göztepespor
MKE Ankaragücü	34 68				4 2	16 31 31	62 66 83	72 72		İstanbulspor
Çaykur Rizespor	44 61				1 3	15 90				Beşiktaş
Denizlispor	83				2 1	28 44 62				Trabzonspor
Malatyaspor	87				1 0	73				Gençlerbirliği
Yimpaş Yozgatspor	52 62 89				2 0	26 30 43	44			Diyarbakırspor
Samsunspor	16 52 68				0 0	63				Kocaelispor

29. Hafta
29-31 Mart 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	17 55 67	83			0 0	17 89				Antalyaspor
Trabzonspor	84				2 1	62 77 88	89			Çaykur Rizespor
Gençlerbirliği	20 87				1 1			62		Fenerbahçe
Samsunspor	76 86		68 84		0 0	56 85				Yimpaş Yozgatspor
Göztepespor	48 67				2 1	38				Malatyaspor
Gaziantepspor					1 1	84				MKE Ankaragücü
Bursaspor	69				3 3	81				Denizlispor
İstanbulspor	36 36 70				0 1	75				Kocaelispor
Diyarbakırspor					0 0	59 88				Galatasaray

30. Hafta
5-7 Nisan 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	84				2 0	59 60				Samsunspor
Fenerbahçe	39 83				3 0	10 19 84				Göztepespor
Antalyaspor	35 45 45				4 2	39 41	79 81 90			Trabzonspor
Gençlerbirliği					1 1	66				Gaziantepspor
Çaykur Rizespor	27 59 83				3 1	59	73			Bursaspor
Denizlispor	85				2 1	43 44 57				Diyarbakırspor
Malatyaspor	3 48				0 1	76 77				Beşiktaş
Yimpaş Yozgatspor	38 72				1 1	68				İstanbulspor
Kocaelispor	80				4 4	11 16 52	70			MKE Ankaragücü

31. Hafta
12-14 Nisan 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	14 48		34 85		0 2	88		76 87		Fenerbahçe
Trabzonspor	41				0 0	81 88 89				Malatyaşpor
MKE Ankaragücü	89				1 1	65				Yimpaş Yozgatspor
Samsunspor	11 19 49	52 55			3 4	6 35				Denizlispor
Göztepespor	20 44 48				1 1	33 82				Gençlerbirliği
Gaziantepspor					3 5	78				Kocaelispor
Bursaspor	63 82 89				0 1	33				Antalyaspor
Diyarbakırspor	24 80 85	90			1 0	26		80		Çaykur Rizespor
İstanbulspor	88		21 35		0 2	58				Galatasaray

32. Hafta
19-21 Nisan 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray	60 83				2 0	35 42				MKE Ankaragücü
Fenerbahçe	16 68				3 0	23 47				Trabzonspor
Antalyaspor	20		10		0 0	33 54				Diyarbakırspor
Gençlerbirliği	50				1 1	61				Beşiktaş
Denizlispor	16				1 1	52				İstanbulspor
Malatyaspor	72 75 89				2 1	63				Bursaspor
Gaziantepspor	82				4 0					Göztepespor
Kocaelispor	38				4 3	37 75				Yimpaş Yozgatspor
Samsunspor	58 89				1 0	66 73 84	89			Çaykur Rizespor

33. Hafta
26-28 Nisan 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Beşiktaş	76 83				1 2	69				Göztepespor
Trabzonspor	41 50		68		0 0	15 55 85				Gençlerbirliği
MKE Ankaragücü	35 87				1 1	44 55 60	85 89			Denizlispor
Samsunspor	10 44 80	86 89			2 0	27 54 70	89	62		Antalyaspor
Yimpaş Yozgatspor	62				1 2	28 55 60				Gaziantepspor
Kocaelispor	44				0 2	13 41 86				Galatasaray
Bursaspor	26 26 38	52 61			0 1	26 56 81				Fenerbahçe
Diyarbakırspor					0 0					Malatyaspor
İstanbulspor					3 1	80				Çaykur Rizespor

34. Hafta
3-5 Mayıs 2002

Ev Sahibi Takım	Sarı Kart		Kır. Kart		Skor	Sarı Kart		Kır. Kart		Misafir Takım
	dk.		dk.			dk.		dk.		
Galatasaray					5 0	82				Yimpaş Yozgatspor
Fenerbahçe	10 11				3 1	11 89				Diyarbakırspor
Antalyaspor	18				2 0					İstanbulspor
Gençlerbirliği	11				3 2	56				Bursaspor
Çaykur Rizespor	58 85				3 2	15 78				MKE Ankaragücü
Denizlispor	35 77				4 0	24 77 89				Kocaelispor
Göztepespor	71				4 2	87 88				Trabzonspor
Malatyaspor	8 54				1 3	21 25 74	85			Samsunspor
Gaziantepspor	55 62 88				1 0	15 31 58	75			Beşiktaş

EK-2

SIRA	TAKIM	O	G	B	M	A	Y	AVR	P
1	GALATASARAY	34	24	6	4	75	31	44	78
2	FENERBAHÇE	34	24	3	7	70	31	39	75
3	BEŞİKTAŞ	34	18	8	8	69	39	30	62
4	MKE ANKARAGÜCÜ	34	15	8	11	72	58	14	53
5	DENİZLİSPOR	34	12	12	10	65	52	13	48
6	GAZİANTEPSPOR	34	13	9	12	57	52	5	48
7	GÖZTEPESPOR	34	12	9	13	38	56	-18	45
8	GENÇLERBİRLİĞİ	34	11	12	11	47	51	-4	45
9	İSTANBULSPOR	34	12	8	14	33	38	-5	44
10	BURSASPOR	34	13	5	16	48	60	-12	44
11	KOCAELİSPOR	34	12	7	15	45	60	-15	43
12	DİYARBAKIRSPOR	34	10	10	14	41	50	-9	40
13	MALATYASPOR	34	11	7	16	34	50	-16	40
14	TRABZONSPOR	34	11	7	16	49	60	-11	40
15	SAMSUNSPOR	34	10	8	16	32	43	-11	38
16	ÇAYKUR RİZESPOR	34	9	10	15	43	51	-8	37
17	ANTALYASPOR	34	9	10	15	46	61	-15	37
18	YİMPAŞ YOZGATSPOR	34	6	9	19	46	67	-21	27

O: Oynanan müsabaka sayısı

G: Galibiyetle bitirilen müsabaka sayısı

B: Beraberlikle bitirilen müsabaka sayısı

M: Mağlubiyetle bitirilen müsabaka sayısı

A: Atılan gol sayısı

Y: Yenilen gol sayısı

AVR: Atılan gol ve yenilen gol sayısı arasındaki fark (averaj)

P: Puan

ÖZGEÇMİŞ

Araştırmacı, 1976 yılında Trabzon’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini aynı ilde tamamladı. 1993 yılında KTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Makine Mühendisliği Bölümü’nü kazandı. Bu bölüme iki yıl devam etti. 1995 yılında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü I. Öğretim Programı’nı dördüncü sırada kazandı. 1999 yılında bu bölümden mezun olduktan sonra aynı yıl KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı’nda yüksek lisans eğitimine başladı. 2000 yılında öğrenim gördüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde 50/d Araştırma Görevlisi kadrosuna atandı. 2002 yılında KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı 7. derece Araştırma Görevlisi kadrosuna naklen atandı.

Amatör ve profesyonel olarak 12 yıl futbol oynadı. Yeterli seviyede İngilizce bilmekte ve bilgisayar kullanabilmektedir.

RESMİ AÇIKLAMA

Bu çalışma, KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'nda, Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Engin ERŞEN'in danışmanlığında yapılmıştır. Bu araştırmada sadece belirtilen kaynaklar kullanılmış olup hiçbir yerde sunulmadığını ve tez savunması olarak verilmediğini garanti ederim.

Trabzon, Kasım - 2002

Erman ÖNCÜ

**İC. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**